

DZIECI, MŁODZIEŻ – INTERNET – BIBLIOTEKA

**Wytyczne IFLA
Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży**

NAUKA - DYDAKTYKA - PRAKTYKA

**DZIECI, MŁODZIEŻ –
INTERNET – BIBLIOTEKA**

Polish Librarians Association
SCIENCE-DIDACTICS-PRACTICE

**CHILDREN, YOUNG ADULT –
INTERNET – LIBRARY**

**Guidelines IFLA
Libraries for Children and Young
Adults Section**

**Editor: Grażyna Lewandowicz-Nosal,
Elżbieta Barbara Zybert**

Warsaw 2009

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
NAUKA-DYDAKTYKA-PRAKTYKA

**DZIECI, MŁODZIEŻ –
INTERNET – BIBLIOTEKA**
Wytyczne IFLA
Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży

Redakcja: Grażyna Lewandowicz-Nosal,
Elżbieta Barbara Zybert

WYDAWNICTWO

SBP

Warszawa 2009

Komitet Redakcyjny serii wydawniczej
«NAUKA – DYDAKTYKA – PRAKTYKA»

Marcin DRZEWIECKI (przewodniczący), Stanisław CZAJKA, Artur JAZDON,
Barbara SOSIŃSKA-KALATA, Danuta KONIECZNA, Krzysztof MIGOŃ,
Mieczysław MURASZKIEWICZ, Janusz NOWICKI (sekretarz),
Joanna PAPUZIŃSKA-BEKSIK, Wanda PINDŁOWA, Jadwiga SADOWSKA,
Jan SÓJKA, Barbara STEFANIAK, Elżbieta STEFANCZYK,
Hanna TADEUSIEWICZ, Zbigniew ŻMIGRODZKI

Redakcja techniczna i korekta
Anna LIS

© Copyright by Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

ISBN 978-83-61464-17-4

26831

CIP - Biblioteka Narodowa

Dzieci, młodzież - Internet - biblioteka ; wytyczne
IFLA Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży /
red. Grażyna Lewandowicz-Nosal, Elżbieta Barbara
Zybert ; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. -
Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia
Bibliotekarzy Polskich, 2009. - (Nauka, Dydaktyka,
Praktyka ; 110)

Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
00-335 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7. tel. (022) 827-52-96
Warszawa 2009. Wyd. I. Ark. wyd. 2,7. Ark. druk. 5,5.
Łamanie: Renard Hawryszko
Druk i oprawa: Zakład Poligraficzny PRIMUM,
05-825 Grodzisk Maz. Kozierki ul. Marsa 20

09,10,06

h. SEP 19, 00

Spis treści

Wstęp	7
Wytyczne IFLA dla bibliotek obsługujących niemowlęta i małe dzieci (do 3 lat)	13
Wytyczne dotyczące usług w bibliotekach dla dzieci	49
Wytyczne dla bibliotek obsługujących młodzież	59
Deklaracja „Internet i biblioteki dla dzieci”	87

Contents

Introduction	7
Guidelines for Library Services to Babies and Toddlers	13
Guidelines for Children’s Libraries Services	49
Guidelines for Library Services for Young Adult	59
Internet and Children’s Library Services	87

WSTĘP

Międzynarodowa Federacja Bibliotekarskich Stowarzyszeń i Instytucji (IFLA) od początku swojego istnienia za jeden z głównych celów uznała wspieranie pracy bibliotekarzy i promowanie, w różnych formach, najlepszych rozwiązań w pracy bibliotecznej i upowszechnianiu czytelnictwa. Każda z wyspecjalizowanych Sekcji IFLA przygotowuje w odniesieniu do własnych zainteresowań narzędzia – wytyczne i standardy, które mają pomóc pracownikom bibliotek i ośrodków informacji w inicjowaniu, prowadzeniu i doskonaleniu swojej pracy.

Duże osiągnięcia w realizacji całościowych planów IFLA ma Sekcja Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży (Libraries for Children and Young Adults Section), która podczas 71. Konferencji IFLA w Oslo w 2005 r. świętowała 50-lecie swojego istnienia. Inicjatorami powołania jej do życia byli trzej dziecięcy bibliotekarze holenderscy, którzy uważali za niezbędne wyodrębnienie z Sekcji Bibliotek Publicznych (Section of Public Libraries) agendy specjalizującej się w bibliotekarstwie dziecięcym i młodzieżowym ze względu na specyfikę i potrzeby tej grupy użytkowników.

Założeniem programowym Sekcji jest zapewnianie usług bibliotecznych i promocja czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży na całym świecie w odmiennych kulturach i tradycjach, w państwach o różnym stopniu rozwoju społeczno-gospodarczego, we współpracy z właściwymi organizacjami oraz rozwijanie międzynarodowego partnerstwa i wymiany doświadczeń w zakresie bibliotekarstwa dziecięcego. Sekcja zajmuje się także kształceniem i prowadzeniem badań odnoszących się do wszystkich aspektów z tym związanych, adresowanych do bibliotekarzy dziecięcych oraz przedstawicieli innych zawodów pracujących z dziećmi i młodzieżą. Z jej inicjatywy rozpoczęto

gromadzenie i prezentowanie przykładów najlepszych praktyk w zakresie bibliotekarstwa dziecięcego na świecie.

Przedsięwzięciem o zasadniczym znaczeniu jest opracowywanie wytycznych w zakresie pracy z czytelnikiem dziecięcym i młodzieżowym, które mają umożliwić urzeczywistnienie celów zapisanych w Konwencji o prawach dziecka, przyjętej w 1989 r. przez Organizację Narodów Zjednoczonych¹. Głównym punktem Konwencji jest wspieranie wszystkich dzieci w osiąganiu pełnego potencjału rozwojowego. Również oczekiwania społeczeństwa globalnego wymagają od wszystkich krajów takiego wychowywania dzieci i młodzieży, które umożliwi im sukces jako globalnym obywatelom. Biblioteka dziecięco-młodzieżowa jest ważnym narzędziem w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego i w rozwoju demokracji w społeczeństwie, ponieważ może i powinna przygotować dziecko do aktywnej partycypacji w codziennym życiu, co wymaga różnorodnych umiejętności w zakresie pisania i czytania.

Początki działań w zakresie przygotowania wytycznych dla bibliotek dziecięco-młodzieżowych, będących swoistym drogowskazem, zwłaszcza dla nowicjuszy, przypadają na początek lat dziewięćdziesiątych. W 1991 r. Sekcja opublikowała *Guidelines for Children's Services* w opracowaniu Adele M. Fasick, która była wówczas przewodniczącą Sekcji. Publikacja liczyła 42 strony i stanowiła uzupełnienie do *Guidelines for Public Libraries* opublikowanych przez IFLA w 1986 r.². Uwzględniając wiele aspektów pracy bibliotek dziecięcych *Guidelines* przyjęły za nadrzędny cel zapewnienie dzieciom dostępu do wiedzy i kultury społeczności, w której wzrastają. Rozpoczęte w 1999 r. prace nad rewizją i aktualizacją *Guidelines* zakończono w 2003 r., a uroczysta prezentacja *Guidelines for Children's Libraries Services* miała miejsce podczas Kongresu i 70. Konferencji Generalnej IFLA w Buenos Aires. W *Guidelines* zwrócono uwagę, m.in. na rolę bibliotek w rozwoju i sprzyjaniu alfabety-

¹ *Convention on the Right of the Child* (1989). [online]; Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights; [dostęp: 15.06.2009]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.ohchr.org/english/law/crc.htm>>.

² K. East: *Promotion of the Children's Guidelines: Introducing the Guidelines for Children's Libraries Services: the Presentation of the first English edition and the Spanish translation*. [online]; International Federation of Library Associations and Institutions; [dostęp: 15.06.2009]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.ifla.org/IV/ifla70/papers/044-East-en.pdf>>.

zacji, zaznajamianiu ze zmieniającymi się technologiami, zapewnianiu swobodnego dostępu do wszystkich materiałów dla dzieci i młodzieży, dostrzeganiu pozytywów i negatywów ogromnego wykorzystywania Internetu przez dzieci oraz sprzyjaniu socjalizacji – kontaktom między dziećmi wywodzącymi się z różnych krajów i kultur oraz przygotowywaniu do uczestnictwa w społeczności globalnej.

Entuzjastyczne przyjęcie *Guidelines for Children's Libraries Services* przez środowisko oraz wyniki badań dotyczące znaczenia doświadczeń wynikających z kontaktu z książką wśród dzieci w wieku od urodzenia do 3 roku życia, zachęciło wszystkie sekcje Grupy III: Usługi biblioteczne dla szerokiej publiczności (Division III: Libraries serving the general public) zachęciły biblioteki, zwłaszcza publiczne, do współpracy przy wydaniu *Guidelines for Library Services to Babies and Toddlers*. Podjęto działania zmierzające do rozpoznania przez biblioteki swoich możliwości związanych z zapewnianiem właściwych materiałów, programów i usług dla tej grupy odbiorców oraz dla ich rodziców i opiekunów. W opracowanych *Guidelines* zamieszczono informacje na temat rozwoju mózgu i wskazano na istotne zależności pomiędzy rozwojem umysłowym dzieci a kontaktem z książką, czytaniem, czy uczestniczeniem w słuchaniu bajek. Tym samym, po raz kolejny, potwierdzono ogromną rolę bibliotekarzy i rodziców w alfabetyzacji dzieci, z zaznaczeniem, że działania w tym zakresie należy podjąć już w najwcześniejszym okresie życia dziecka.

Dotychczas Sekcja przygotowała:

- *Guidelines for Children's Libraries Services* 1991, nowe wyd. 2003.

- *Guidelines for Library Services for Young Adults* 1997, wyd. popr. 2008.

- *Guidelines for Library Services to Babies and Toddlers* 2007.

Na uwagę zasługuje także Deklaracja *Internet i biblioteki dla dzieci* (*Internet and Children's Library Services*). Została ona przyjęta przez członków Stałych Komitetów Sekcji IFLA: Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży oraz Czytelnictwa podczas 73. Konferencji Generalnej i Światowego Kongresu Międzynarodowej Federacji Bibliotekarskich Stowarzyszeń i Instytucji, które odbywały się w 2007 r. w Durbanie (Republika Południowej Afryki).

Deklaracja *Internet i biblioteki dla dzieci* zwraca uwagę na 4 zagadnienia:

1. Biblioteki dla dzieci nie mogą stosować filtracji Internetu, ponieważ jej skutek nie jest przewidywany (sygnalizuje młodym lu-

dziom, że nie zasługują na zaufanie, bowiem osoby z zewnątrz, a nie oni sami, są odpowiedzialne za ich działania), ale oferować wybór źródeł informacyjnych dobrej jakości.

2. Biblioteki dla dzieci nie powinny stosować cenzury, ale zapewnić wszystkim: bibliotekarzom, nauczycielom, rodzicom i dzieciom dobrą edukację medialną.

3. Biblioteki dla dzieci powinny zapewniać dzieciom ochronę, jednak przy założeniu, że główna odpowiedzialność spoczywa na ich rodzicach i opiekunach.

4. Biblioteki dla dzieci powinny współdziałać z rodzicami, dziećmi, bibliotekarzami, aby znaleźć nowe sposoby współpracy i przygotować wspólne zasady.

Grupami docelowymi wszystkich wytycznych oraz deklaracji są głównie biblioteki publiczne, jednakże informacja w nich zawarta może być przydatna dla każdej biblioteki, czy innej organizacji, której użytkownikami są dzieci i młodzież. Pomocą w organizacji usług są przykłady działań praktycznych, które w odniesieniu do bibliotek dla najmłodszych użytkowników zamieszczone są w *Guidelines*, natomiast najlepsze rozwiązania dla bibliotek obsługujących starsze dzieci i młodzież prezentowane są w IFLANET. Przydatne dla bibliotekarzy są także sposoby i kryteria oceny działań bibliotecznych zawarte w *Guidelines for Library Services to Babies and Toddlers*.

Marzeniem Sekcji jest, aby *Guidelines* miały jak najszerszy zasięg, były znane w każdym zakątku świata i służyły realizacji działań bibliotecznych o wysokiej jakości. Dlatego też Sekcja zachęca do przygotowywania przekładów *Guidelines* na różne języki. Do końca 2007 r. oficjalnie funkcjonowało 18 wersji językowych *Guidelines for Children's Libraries Services*, a poprawiona wersja *Guidelines for Library Services for Young Adults* w 5 językach. *Guidelines for Library Services to Babies and Toddlers* dostępne są w 8 przekładach.

Wszystkie trzy *Guidelines* mają swoje polskojęzyczne wersje językowe. Wytyczne dla bibliotek obsługujących młodzież (*Guidelines for Library Services for Young Adults*) oraz Wytyczne IFLA dla bibliotek obsługujących niemowlęta i małe dzieci (do 3 lat) (*Guidelines for Library Services to Babies and Toddlers*) ukazały się w przekładzie Grażyny Lewandowicz-Nosal, a Wytyczne dotyczące usług w bibliotekach dla dzieci (*Guidelines for Children's Libraries Services*) w tłumaczeniu niżej podpisanej. Chociaż tłumaczenia te

dostępne są w IFLANET, to kierując się zaleceniami IFLA i uwzględniając sugestie i prośby bibliotekarzy polskich Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich zdecydowało opublikować je łącznie w formie podręcznego, w pełnym tego słowa znaczeniu, narzędzia pracy służącego bibliotekom dziecięcym i młodzieżowym. Do zestawu Wytycznych dołączono Deklarację *Internet i biblioteki dla dzieci*, gdyż stanowi ona rekomendację dla pracowników bibliotek dla dzieci, uwzględniającą racjonalne podejście do Internetu, tak powszechnego źródła informacji również wśród młodych użytkowników bibliotek.

Elżbieta Barbara Zybert

IFLA

Sekcja Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży

WYTYCZNE IFLA DLA BIBLIOTEK OBSŁUGUJĄCYCH NIEMOWLĘTA I MAŁE DZIECI (DO 3 LAT)

Wytyczne powstały w wyniku współpracy (2006-2007) wszystkich sekcji IFLA – III Grupy – **Biblioteczne usługi dla szerokiej publiczności**. Koordynatorem pracy była Sekcja Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży IFLA.

Grupa III obejmuje następujące sekcje:

Biblioteki Publiczne

Biblioteki obsługujące publiczność o specjalnych potrzebach

Biblioteki dla Dzieci i Młodzieży

Biblioteki szkolne i Centra Informacji

Biblioteki dla Niewidomych

Biblioteki dla Populacji Wielokulturowych

Biblioteki Dużych Miast

Specjalne podziękowania dla **Kathy East**, Wood County District Public Library, Bowling Green, Ohio, USA i dla **Ivanki Stricevic**, z Miejskiej Biblioteki Publicznej, Biblioteki Medvescak w Zagrzebiu, Chorwacja za ich pracę nad opracowaniem i opublikowaniem tych wskazówek.

Spis treści

Część pierwsza

- Wstęp
- Cele *Wytycznych*
- Odbiorcy

Część druga

- Misja bibliotek dla dzieci
- Rozpoznanie potrzeb rodzin z dziećmi do 3 lat
- Grupa docelowa
- Cele bibliotecznej obsługi niemowląt i małych dzieci
- Usługi
- Zbiory i kryteria selekcji
- Lokal
- Współpraca
- Reklama
- Personel
- Zarządzanie i rozwój
- Finanse

Część trzecia

- Sposoby oceny

Część czwarta

- Przykłady praktyczne

CZĘŚĆ PIERWSZA

Te *Wytyczne* przeznaczone są dla bibliotek oferujących usługi dla niemowląt (od momentu urodzin do 12 miesięcy) i najmłodszych dzieci (do 3 roku życia), ich rodzin oraz instytucji i organizacji proponujących zajęcia dla dzieci w tym wieku.

Wstęp

Międzynarodowa Konwencja o prawach dziecka ONZ (1989) podkreśla prawa każdego dziecka do rozwoju wszystkich jego możliwości, prawo do wolnego i bezpłatnego dostępu do informacji, dokumentów i programów w warunkach równych dla wszystkich, bez względu na wiek, rasę, płeć, język, religię, pochodzenie narodowe i kulturalne, warunki socjalne oraz indywidualne umiejętności i możliwości jednostki.

Istnienie w bibliotekach usług przeznaczonych dla niemowląt i małych dzieci jest sprawą podstawową, o fundamentalnym znaczeniu. Badania naukowe nad funkcjonowaniem mózgu potwierdzają bezdyskusyjny wpływ mówienia, czytania i śpiewania na rozwój języka u małych dzieci. Środowisko dziecka w sposób znaczący wpływa na jego przyszłe umiejętności językowe, lekturowe. Środowisko stymulujące rozwój języka potrzebuje

równocześnie książek i innych materiałów. Rodziny na całym świecie potrzebują dostępu do źródeł, jakimi dysponują biblioteki. Wczesne wprowadzenie dziecka do biblioteki wpływa na sposób jej działania, na możliwość zorganizowania przestrzeni, w której można uzyskać informacje o źródłach elektronicznych i nowych technologiach dostępnych w bibliotece. Dla dzieci o specjalnych potrzebach np. dzieci dwujęzycznych, itp. możliwość wczesnego dostępu do usług bibliotecznych jest jeszcze ważniejsza, gdyż przygotowuje do przyszłej edukacji szkolnej.

Cel Wytycznych

Celem tych *Wytycznych* jest pomoc bibliotekarzom z bibliotek publicznych w różnych krajach wprowadzić w placówkach wysokiej jakości usługi dla dzieci. *Wytyczne* mają pomóc bibliotekarzom już pracującym i tym, którzy dopiero rozpoczynają pracę, są odpowiedzialni za przyjmowanie rodzin z niemowlakami i małymi dziećmi. Przygotowując te *Wytyczne* dla bibliotek obsługujących najmłodszych użytkowników pamiętaliśmy o afrykańskim przysłowiu, „potrzebna jest cała wioska, żeby wychować jedno dziecko”.

Odbiorcy

Wytyczne są adresowane do bibliotekarzy już pracujących, do dyrektorów i zarządzających bibliotekami, a także do studentów i wykładowców bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

CZĘŚĆ DRUGA

Misja bibliotek dla dzieci

Oferując bogatą gamę materiałów i działań, biblioteki publiczne stwarzają dzieciom możliwość doświadczania radości czytania, zdobywania wiedzy i rozwijania wyobraźni. Dzieci i rodziców trzeba nauczyć, jak robić najlepszy użytek z biblioteki oraz jak kształtować umiejętność posługiwania się mediami drukowanymi i elektronicznymi. (...)

Dzieci od najmłodszych lat należy zachęcać do korzystania z biblioteki – wówczas jest bardziej prawdopodobne, że i w przyszłości pozostaną jej użytkownikami. (Wytyczne dla bibliotek publicznych IFLA/ UNESCO, 2001.)

Proponując wybór dokumentów i różnych zajęć, biblioteki publiczne pozwalają niemowlętom, najmłodszym dzieciom i ich opiekunom znaleźć miejsce przyjazne, z przeznaczonymi dla nich zbiorami, gdzie mogą odkryć radość z wyliczanek, piosenek, książek-zabawek odpowiednich do ich wieku. Bycie użytkownikiem biblioteki to pierwsze doświadczenie społeczne, które wyzwala ciekawość i wyobraźnię. Szczególny związek, jaki się tworzy dzięki zabawkom edukacyjnym, puzzlom, książkom-zabawkom wpływa na późniejszy, uprzywilejowany stosunek dziecka do książki. Miejsce bogate w książki jest kamieniem węgielnym w późniejszej nauce czytania, a następnie pisania. Poza tym wczesne pozytywne doświadczenie pozostawia na dalsze życie zainteresowanie czytaniem i jego nauką.

Rozpoznanie potrzeb rodzin z dziećmi do 3 lat

W kontekście wychowania rodzinnego i edukacji permanentnej, umożliwienie bezpłatnego i bez ograniczeń korzystania przez najmłodszych z usług bibliotek publicznych, to realizacja ich podstawowych praw i położenie fundamentu pod przyszłą naukę czytania, pisanie i liczenia.

Wszystkie dzieci powinny mieć zapewniony dostęp do bibliotek. Jest więc sprawą niezbędną, aby biblioteki publiczne oferowały dokumenty i usługi dostępne dla wszystkich po rozpoznaniu potrzeb każdego dziecka, niezależnie od jego niepełnosprawności. Celem jest umożliwienie pełnej integracji dzieci, tak w bibliotece razem z innymi użytkownikami, jak i w społeczeństwie.

Rodziny dwujęzyczne potrzebują materiałów wielojęzycznych oraz dokumentów w ich językach rodzimych w celu podtrzymania więzi z/między dziećmi, opiekunami i czytaniem.

Szczególne uwagi powinna być poświęcona potrzebom dzieci z rejonów wiejskich i z tych, gdzie nie ma żadnych bibliotek. Można wówczas wykorzystać bibliobusy i poszukać innych miejsc na prowadzenie zajęć z dziećmi.

Szczególne potrzeby mogą mieć dzieci i ich rodziny mieszkające w miastach. Znaczna część mieszkańców dużych miast jest dotknięta m.in. biedą czy analfabetyzmem. Dotarcie do małych dzieci z tych grup jest ważnym zadaniem dla bibliotek. Ale rozwój usług bibliotecznych dla najmłodszych nie powinien obejmować tylko dzieci z grup biedy. Należy brać też pod uwagę stres wynikający z życia w wielkim mieście: wielu rodziców jest pochłoniętych pracą, szybkością życia, wiele dzieci wychowuje się bez tradycyjnie pojmowanej rodziny, wiele czuje się wyobcowanych.

Adresaci Wytycznych

Dzieci do 3 lat potrzebują pomocy rodziców i opiekunów w dotarciu do biblioteki i w korzystaniu z książek, z nowych technologii i innych usług bibliotek. To powoduje, że biblioteki muszą pracować również z dorosłymi i wskazywać im na znaczenie książek, czytania, korzystania z multimediiów i bibliotek w rozwoju małych dzieci.

Adresatami *Wytycznych* dotyczących usług bibliotecznych dla najmłodszych są:

- niemowlęta i małe dzieci (do 3 roku życia),
- rodzice i inni członkowie rodziny,
- prawni opiekunowie,
- opiekunowie, np. personel żłobków,
- nauczyciele,
- pracownicy służby zdrowia
- inni dorośli pracujący z dziećmi, książkami i mediami.

Cele usług bibliotecznych dla najmłodszych (do 3 roku życia)

- realizacja prawa każdego malucha do korzystania w swoim otoczeniu z zabawek, książek, multimediiów, innych dokumentów, źródeł informacji, przeznaczonych dla nich samych, ich rodziców, innych członków rodzin, opiekunów i innych dorosłych zajmujących się małymi dziećmi;
- stworzenie przestrzeni bogatej w książki (źródła drukowane) w celu rozwijania przyjemności czytania i korzystania z książek;
- umożliwienie bardzo wczesnego dostępu do multimediiów i źródeł elektronicznych;
- proponowanie źródeł popularnonaukowych pozwalających odkrywać inne kultury;
- zachęcanie do rozwoju języka u maluchów;

- rozwój zdolności językowych i dwujęzycznych, szczególnie w mniejszościach etnicznych i językowych;
- informowanie rodziców o istocie czytania i czytania na głos w nauce języka i w czytaniu, szczególnie wśród mniejszości językowych i etnicznych;
- pokazywanie i uczenie rodziców i opiekunów jak używać książek i innych dokumentów, jak głośno czytać, informowanie dorosłych o różnych etapach rozwoju dziecka i przygotowaniu do czytania;
- pokazywanie i uczenie rodziców i innych dorosłych, jakimi materiałami dysponuje biblioteka publiczna i jak wyszukiwać potrzebne dokumenty;
- „wprowadzanie w historię” – ułatwianie kontaktu dzieci i dorosłych z innymi rodzinami i kulturami;
- wypracowanie przyjemności czytania poprzez atrakcyjne i przyciągające wizyty w bibliotece;
- stała obrona i wyjaśnianie tych celów rodzicom i innym dorosłym;
- proponowanie dzieciom i ich opiekunom miejsca sprzyjającego spotkaniom, dzieleniu się i socjalizacji (umiejętności współżycia w grupie);
- oferowanie dzieciom i dorosłym ciepłej, przyjaznej i bezpiecznej przestrzeni.

Usługi

Usługi biblioteczne dla dzieci powinny być traktowane tak samo jak te przeznaczone dla dorosłych. Biblioteki dla dzieci zaspokajają potrzeby poznawcze, zmysłowe i literackie najmłodszych dzieci.

Mówienie, słuchanie, czytanie wymaga wprowadzenia, a następnie wzmacniania od początku rozwoju dziecka. Muzyka, przestrzeń do zabawy (oczywiście w granicach rozsądku), przestrzenie do podejmowania działań teatralnych znajdują swoje miejsce w bibliotece. Powinna ona także proponować dorosłym miejsca wprowadzające w ekonomię domową, w nauki społeczne i podstawy nauk technicznych, jak również możliwość edukacji i działania.

Wyliczanki, kołysanki i piosenki, książki z obrazkami i bajkami, a także równolegle proste gry komputerowe dostosowane do wieku dzieci, książki do manipulacji są doskonałymi środkami wspomagającymi rozwój języka u małych dzieci.

Jednocześnie, obok narzędzi do nauki liczenia i czytania niezbędny jest kontakt z nowymi technologiami (ITC), ponieważ rozwijają one u dzieci umiejętność uczenia się i przygotowują je do późniejszego podjęcia życia osobistego i zawodowego.

Zajęcia dla dorosłych opiekunów małych dzieci powinny być prowadzone jako część edukacji rodzinnej.

Dla wielu ludzi biblioteka publiczna nie jest pierwszym miejscem, do którego chcą przychodzić. Żeby wszyscy mieli do niej dostęp, biblioteka powinna być blisko życia członków danej społeczności. Poczekalnie w przychodniach zdrowia, u dentysty, w szpitalach, organizacjach rodzinnych i społecznych, żłobki to doskonałe miejsca, żeby dotrzeć do osób nie będących użytkownikami biblioteki. W tych miejscach warto zostawiać niewielkie kolekcje książek z obrazkami. Współpraca z tymi instytucjami jest niezbędna, gdyż w wielu krajach prawie wszyscy rodzice korzystają regularnie z przychodni zdrowia troszcząc się o rozwój fizyczny, psychiczny ich dzieci. Pierwsze lata w rozwoju dziecka są najważniejsze także w rozwoju języka, więc personel bibliotek powinien współpracować w tym zakresie z odpowiednimi służbami.

W tym samym celu (chodzi o rozwój języka), niezwykle ważne jest proponowanie seansów bajek i głośnego czytania poza biblioteką. Parki, poczekalnie w przychodniach, nawet supermarkety to doskonałe miejsca, żeby proponować takie zajęcia. Rodzice powinni być informowani o miejscu, dacie i godzinie tych zajęć tak w bibliotece, jak i poza nią.

Szczególną uwagę należy zwrócić na rodziców, których język ojczysty jest inny niż kraju, w którym mieszkają. Ich dzieci będą dwujęzyczne lub będą mówiły językiem innym niż ich rodzice. Ważna jest pomoc tym rodzinom w zachowaniu ich języka i kultury, a jednocześnie w integracji z nowym środowiskiem. Tam, gdzie nie ma ani książek, ani bibliotekarzy, programy bazujące na słowie mówionym powinny być proponowane w innych miejscach.

Materiały i kryteria wyboru

Bibliotekarze powinni oferować zbiory i usługi wysokiej jakości, odpowiednie do wieku najmłodszych, bezpieczne dla dzieci, atrakcyjne, ciekawe i interesujące dla dorosłych nie zawierające treści rasistowskich i seksistowskich.

Szczególnie ważne dla tej kategorii wiekowej (dzieci do 3 roku życia) są książki z obrazkami, dlatego, że spełniają wszystkie warunki niezbędne do rozwoju dziecka i pozwalają na dobry, satysfakcjonujący kontakt między dzieckiem a dorosłym.

Książki dla najmłodszych mogą być wykonane z różnych rodzajów materiałów (np. do dotykania, głaskania). Ilustrowane książki-zabawki zawierające elementy do dotykania, wachania i słuchania odgrywają ważną rolę w rozwoju czytania u dzieci niepełnosprawnych.

Dzieci niedowidzące obok zwykłych książek, potrzebują książek z obrazkami wykonanych z materiału, o ilustracjach w żywych, kontrastowych kolorach z tekstem w wersji Braille'a. Centralne biblioteki dla niewidomych powinny wypożyczać bibliotekom publicznym specjalne kolekcje książek-zabawek i książek mówionych. Dla dzieci, których rodzice są niedowidzący powinny być

książki zawierające na jednej stronie obrazek a na drugiej tekst w brajlu.

Biblioteki publiczne powinny udostępniać w środowiskach wielokulturowych zbiory dwujęzyczne i w różnych językach, a także dokumenty pokazujące zróżnicowanie ich wspólnoty. Książki mówione powinny być dostępne dla tych, którzy nie potrafią czytać w języku kraju, w którym mieszkają.

Biblioteki, które gromadzą zabawki do wypożyczania lub korzystania na miejscu muszą szczególnie zadbać o ich bezpieczeństwo i czystość. Zabawki powinny spełniać normy bezpieczeństwa ustalone w danym kraju.

Zbiory bibliotek powinny zawierać materiały informacyjne i kształcące dla rodziców.

Lokal

Maluchy i ich opiekunowie powinni postrzegać bibliotekę jako miejsce dostępne, atrakcyjne, bezpieczne, niezmiennie. Nie powinno być żadnych barier, np. pięter bez windy, zbyt ciężkich drzwi, miejsc niebezpiecznych dla maluchów, które raczkują lub zaczynają chodzić. Najlepiej, gdy maluchy mają swoje miejsce w części dla dzieci, gdzie są zabawki edukacyjne, odpowiednie wyposażenie, dywany, czysta podłoga, na której mogą się bawić, odpowiednio zaadaptowane łazienki z miejscami do przewijania. Użyteczne jest miejsce, w którym spokojnie można nakarmić niemowlaka piersią lub z butelki.

Trzeba przewidzieć miejsca siedzące także dla dorosłych. Całe wyposażenie ma sprzyjać kontaktom dzieci i ich opiekunów z innymi rodzinami.

Najważniejsze jest zagwarantowanie dzieciom bezpieczeństwa. Dobrym zwyczajem jest regularne sprawdza-

nie stanu bezpieczeństwa i redukowanie do minimum ryzyka wypadku, np. przez zabezpieczanie wystających kantów i kontaktów elektrycznych specjalnymi blokadami. Biblioteki gromadzące zabawki muszą pamiętać o tym, aby były one bezpieczne i czyste.

Dobre oświetlenie, jasne, kontrastowe kolory ułatwiają poruszanie się po bibliotece dzieciom i rodzicom słabowidzącym.

Współpraca

Wiele organizacji i stowarzyszeń lokalnych zajmuje się najmłodszymi. Tam, gdzie funkcjonują przychodnie zdrowia warto nawiązać współpracę z lekarzami, dentykami i innymi specjalistami żeby otrzymać informację o zapobieganiu chorobom, profilaktyce, o dostępie do świadczeń specjalistycznych. Złobki i centra opieki mogą udostępniać dane o możliwościach korzystania z nich. Lokalne centra kultury mogą informować o zajęciach i programach dla małych dzieci. Inne informacje np. o nauczaniu domowym, religijnym, muzycznym itp. mogą być dostępne w formie biuletynu lub na tablicach ogłoszeń. Z drugiej strony biblioteki powinny zostawiać ulotki, kalendarze, znaczki i inne materiały promujące czytelnictwo w miejscach, z którymi współpracują.

Żeby nawiązać kontakt z dziećmi niepełnosprawnymi biblioteka może współpracować z lokalnymi stowarzyszeniami lub grupami rodziców. Bibliotekarze mogą zapraszać je do odwiedzenia biblioteki i dyskutować, jakie są ich potrzeby odnośnie usług i dokumentów.

Reklama

Bardzo ważny jest pozytywny obraz biblioteki dla dzieci, kreowany po to, aby rodzice i opiekunowie postrzegali placówkę jako miejsce spotkań z innymi dziećmi i rodzinami, miejsce pełne radości, oferujące różne dokumenty, programy i umiejętności.

Reklama wymaga z jednej strony sposobów najprostszych, takich jak np. ogólnie dostępne ulotki z informacją o godzinach otwarcia i proponowanych zajęciach, aż po wyrafinowane metody marketingowe czy wykorzystanie stron WWW. Wszyscy, z którymi biblioteka współpracuje powinni otrzymywać materiały reklamowe. Ważne jest, aby materiały reklamowe były dobrej jakości, estetyczne i zawierały aktualne informacje. Ulotki informacyjne i afisze powinny być dostępne w językach, którymi posługują się mieszkańcy społeczności lokalnej.

Personel

Każda biblioteka powinna być kierowana przez wykwalifikowanego bibliotekarza. Biblioteki dla dzieci zarządzane przez profesjonalistów wymagają obecności wykształconych bibliotekarzy dziecięcych i specjalistów o różnych umiejętnościach zawodowych takich jak: dobra znajomość poszczególnych faz rozwoju dziecka, jego potrzeb edukacyjnych, mechanizmów zapoznawania z książką i lekturą, doskonałej znajomości dobrych książek dla dzieci, kompetencji w oferowaniu jak najlepszego miejsca pod względem wyposażenia dla małych dzieci i tych, którzy się nimi opiekują.

Biblioteka powinna korzystać z pomocy bibliotekarza specjalizującego się w obsłudze niepełnosprawnych.

Personel powinien mieć kompetencje pozwalające na obsługę osób innych narodowości. Zróżnicowanie kulturowe środowiska lokalnego powinno znajdować swój wyraz także w pracy bibliotekarzy i wolontariuszy. Bibliotekarze powinni korzystać z bogactwa wielokulturowego rodzin zamieszkujących w pobliżu biblioteki.

Ważną rolę obok bibliotekarzy odgrywają wolontariusze. Odpowiednio przeszkoleni, zwłaszcza w zakresie głośnego czytania lub opowiadania bajek, mogą prowadzić takie zajęcia w bibliotece lub poza nią.

Zarządzanie i rozwój

Bardzo ważne jest, aby kierownicy bibliotek dla dzieci uczestniczyli w pracach koncepcyjnych nad rozwojem całych bibliotek, tak, aby miejsce i ważność usług dla dzieci były dobrze zintegrowane z działalnością całej placówki i przewidziane w planach rozwoju. W celu poszerzania i ulepszania usług dla wszystkich grup wiekowych niezbędne jest systematyczne prowadzenie statystyki oraz wykorzystywanie informacji pochodzących z obserwacji lub z rozmów z użytkownikami¹. Pozwala to ocenić usługi już prowadzone i jest pomocne przy podejmowaniu decyzji w zakresie zarządzania i planowania nowych usług. Ważna jest praca nad stałym poszerzaniem kompetencji personelu, jak i rozwojem usług dla publiczności.

Równocześnie ważne jest korzystanie ze statystyk lokalnych w celu zorientowania się w zróżnicowaniu kulturowym społeczności lokalnej, nie objętej usługami przez bibliotekę.

¹ Chodzi o informacje nieformalne, szeptane.

Finansowanie

Finansowanie biblioteki należy do obowiązków samorządu lokalnego lub narodowego odpowiedzialnego za rozwój czytelnictwa lub odpowiednich organizacji pozarządowych, które są powołane do prowadzenia bezpłatnych bibliotek dla dzieci w każdej społeczności lokalnej. Środki na działalność dodatkową, jak np. specjalne programy zachęcające najmłodszych do lektury, które nie mogą być finansowane z budżetu lokalnego, mogą pochodzić z innych źródeł.

CZĘŚĆ TRZECIA

Sposoby oceny

W celu polepszenia pracy należy wykorzystać ten sposób jej oceny zaznaczając w każdej tabeli miesiąc i rok odpowiadający podjęciu danego działania lub projektu, na przykład, jeżeli w waszej bibliotece podjęto decyzję o wprowadzeniu usług dla najmłodszych w ubiegłym roku, proszę wpisać „2007”.

Chcąc obsługiwać niemowlęta i dzieci do 3 roku życia, ich rodziców, rodziny, opiekunów i innych zajmujących się profesjonalnie najmłodszymi, każda biblioteka publiczna powinna:

1. Dostarczyć wysokiej jakości usługi dla dzieci, wspierać wczesne czytanie, czytanie w rodzinie i czytanie przez całe życie. Te usługi powinny być tak samo postrzegane i tak samo traktowane na równi z tymi dla dorosłych.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

2. Włączyć usługi dla NIEMOWŁĄT (od urodzenia do 12 miesięcy) i dla MAŁYCH DZIECI (od 12 miesięcy do 3 lat) do misji i zadań biblioteki.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

3. Ułatwić im zapisanie się i dostęp do usług oferowanych przez placówkę.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

4. Analizować oznaczenia w postaci dużych liter lub piktogramów ułatwiających samodzielne poruszanie się użytkowników po bibliotece.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

5. Wprowadzić specjalnie wydzieloną przestrzeń przeznaczoną na zbiory dla NIEMOWŁĄT i MAŁYCH DZIECI także w bibliobusach i w wypożyczanych zestawach książek.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

6. Ułatwić dostęp do biblioteki wózkom, spacerówkom, wózkom inwalidzkim, osobom o kulach.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

7. Wybrać i zakupić odpowiednie zbiory dla najmłodszych z myślą, że kiedyś zostaną czytelnikami.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

8. Stworzyć przestrzeń przyjazną, wygodną i bezpieczną, zaadaptowaną do potrzeb najmłodszej publiczności.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

9. Oferować wystarczającą liczbę różnorodnych źródeł odpowiednich do wieku takich jak: książki, zabawki, multimedia, odpowiednio zaadaptowane do wieku urządzenia techniczne.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

10. Dostarczyć zbiory i usługi dostępne dla wszystkich, bez względu na ograniczenia poszczególnych osób.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

11. Utrzymywać profesjonalny personel wystarczający do zapewnienia odpowiednich porad i prowadzenia zajęć.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

12. Być odpowiedzialnym za programy ciągłej edukacji i doskonalenia zawodowego.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

13. Rozpoznawać potrzeby czytelnicze i kulturalne użytkowników kupując niezbędne materiały i proponując odpowiednie zajęcia.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

14. Oferować zajęcia i programy odpowiednie do wieku, w różnych dniach i godzinach dostosowując do czasu pracy użytkowników.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

15. Informować o usługach biblioteki w różnych miejscach społeczności lokalnej, tak aby zwrócić uwagę każdego.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

16. Rozwijać współpracę w środowisku z grupami i stowarzyszeniami lokalnymi w celu zapewnienia jak najlepszych usług dla najmłodszych członków społeczności lokalnej.

W którym miejscu jest biblioteka?			
I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

17. Zapraszać wykładowców, prelegentów do podejmowania i pogłębiania różnych tematów np. takich jak: kompetencje rodzicielskie, przygotowanie do przedszkola itp.

W którym miejscu jest biblioteka?			
I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

18. Stymulować zainteresowanie rodziców i opiekunów tak, aby postrzegali bibliotekę jako oczywisty kierunek na drodze do czytania i zabawy.

W którym miejscu jest biblioteka?			
I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

19. Reklamować na stronie WWW lub w inny sposób, np. w mediach, zalety biblioteki publicznej jako miejsca przyjaznego i bogatego w różnorodne materiały. Należy pamiętać o różnych językach jakimi posługują się mieszkańcy wspólnoty lokalnej.

W którym miejscu jest biblioteka?			
I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

20. Zachęcać do nieformalnych spotkań i dyskusji, które budują zaufanie do samego siebie i mogą pomóc rodzicom i opiekunom rozwiązać ich problemy.

W którym miejscu jest biblioteka?			
I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

21. Mobilizować się do posiadania kompetentnego, odpowiedniego i pochodzącego z różnych kultur danej społeczności lokalnej personelu, w celu lepszej obsługi potrzeb wielokulturowych.

W którym miejscu jest biblioteka?			
I.....	I.....	I.....	I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

22. Wprowadzać sposoby i kryteria oceny personelu, żeby wskazywać na jego kompetencje i umożliwiać stałe doksztalcanie się w celu zapewnienia jak najlepszych usług dla wszystkich.

W którym miejscu jest biblioteka?			
I.....	I.....	I.....	I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

23. Otrzymywać finansowanie wystarczające, aby dostęp do biblioteki publicznej był BEZPŁATNY.

W którym miejscu jest biblioteka?			
I.....	I.....	I.....	I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

24. Być na bieżąco z najlepszymi doświadczeniami światowymi, adaptować i wprowadzać nowe idee do biblioteki w celu polepszenia jej pracy.

W którym miejscu jest biblioteka?			
I.....	I.....	I.....	I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

CZĘŚĆ CZWARTA

Przykłady praktyczne

Dwie sekcje **Amerykańskiego Stowarzyszenia Bibliotek (ALA)** – sekcja bibliotek publicznych i sekcja bibliotek dla dzieci – przygotowały dla rodziców i opiekunów serię warsztatów wykorzystujących opracowane przez biblioteki publiczne materiały, niezbędne rodzicom do podjęcia przez nich roli krytycznego pedagoga, będącego pierwszym nauczycielem dziecka. Wykorzystując wyniki badań naukowych nad wczesnym rozwojem dziecka, a zwłaszcza jego mózgu, podjęto działania pod nazwą *każde dziecko gotowe do czytania @ twoja biblioteka*. Celem programu jest pokazanie ważnej roli, jaką ma do spełnienia biblioteka publiczna jako partner w edukacji dziecka. W wielu środowiskach biblioteka publiczna jest jednym z niewielu miejsc dostępnych dla rodziców, oferującym bezpłatne wypożyczanie książek oraz zabawki, zajęcia i przestrzeń gotową na przyjęcie niemowlaków i małych dzieci.

www.ala.org/alsc

Biblioteki publiczne w Stanach Zjednoczonych współpracują z ich lokalnymi stacjami radiowymi w promocji programu *Gotowy do nauki*. Inicjatywa finansowana przez Amerykański Departament Edukacji, zachęca telewizję i inne programy do przygotowania do czytania dzieci od roku życia. Z projektem współpracują takie popularne programy telewizyjne jak „Between the lions” i „Sesame Street” („Ulica Sezamkowa”). Nowe programy przewidziane na lata 2007 i 2008 włączają World, World, Martha speaks i Electric Company. Telewizja jest obecna w życiu wielu dzieci. Ta akcja

wprowadza „jakość” w wybory proponowane małym dzieciom, ich rodzicom i opiekunom.

www.pbs.org/readtolearn

Biblioteka publiczna Medvescak (Zagrzeb, Chorwacja), proponuje dzieciom poniżej 3 roku życia doskonały wybór książek, codzienne wypożyczanie zabawek, zespół programów obejmujących wspólne zabawy organizowane pięć razy w tygodniu, opowiadanie bajek, a dla rodziców książki popularnonaukowe, czasopisma, warsztaty i wykłady prowadzone przez psychologów, pedagogów, lekarzy itp. Biblioteka stara się włączyć rodziców we wszystkie zajęcia proponowane dzieciom. Ten specjalny program dla niemowląt i małych dzieci rozpoczęto w 1993 r.

www.knjizmed.hr

Sekcja bibliotek dziecięcych **Stowarzyszenia Bibliotek Chorwackich** przez trzy lata prowadziła projekt *Czytaj im od najmłodszych lat*. Bibliotekarze dziecięcy z bibliotek miejskich odwiedzali żłobki, przychodnie zdrowia i rozmawiali z rodzicami i personelem. Wyjaśniali im istotę i niezbędność czytania od najmłodszych lat, pokazywali różne sposoby głośnego czytania a także wysokiej jakości książki obrazkowe dla najmłodszych. Informacje i materiały edukacyjne są dostępne także na stronie internetowej.

www.hkdrustvo.hr/hr/strucna

W Danii funkcjonuje program realizowany przez biblioteki publiczne wspólnie z **duńską biblioteką dla niewidomych** zatytułowany *Det eventyrlige bibliotek (przygoda z biblioteką)*. Jego uczestnikami są dzieci niepełnosprawne i ich rodziny. Są oni zapraszani do bi-

bliotek w celu zapoznania z usługami placówek, zbiorami i formami pracy, jakie biblioteka im oferuje.

www.dbb.dk

Edukacja przyszłych czytelników to jeden z projektów **Państwowej Rosyjskiej Biblioteki Dziecięcej** prowadzony przez biblioteki dziecięce z Permu, Anadiru i innych miast. W trakcie cotygodniowych spotkań w bibliotece maluchy otrzymują, w formie zabawy, swoją pierwszą edukację literacką. Słuchają poezji i opowiadań a następnie rozmawiają. Tematy tych spotkań są bardzo różne np. *Jesień, Bracia i Siostry, Wiersze o zabawkach* itp. Autorzy programu wykorzystali przy jego opracowaniu idee L. Vigotskiego i F. Dalto. Opublikowali również artykuły w czasopiśmie rosyjskich w celu zachęcenia innych kolegów do podjęcia takich działań.

Dziecięce rysunki: wystawa obrazków namalowanych przez najmłodsze dzieci (6 miesięcy – 2 lata) w bibliotece lub w domu, została zorganizowana przez **Państwową Rosyjską Bibliotekę Dziecięcą** wspólnie z Międzynarodową Galerią Malarstwa Dziecięcego i Domem Dziecka nr 29 (Moskwa, Rosja). Niektórzy z młodych malarzy wykorzystywali w tym celu swoje dłonie, palce (być może i inne części ciała). Kombinacje kolorów, jakość ekspresji była tak duża, że wszyscy zwiedzający oglądali wystawę w skupieniu, myśląc, zanim przeczytali opis projektu, że zwiedzają wystawę współczesnych artystów profesjonalnych. Na wystawie zaprezentowano także fotografie „autorów” prac. Wszyscy autorzy prezentowanych na wystawie prac otrzymali dyplomy, na razie przekazane rodzicom, ale za kilka lat same dzieci dowiedzą się, że otrzymały już „pierwszą w życiu” nagrodę.

Wiele bibliotek publicznych w Katalonii (Hiszpania), włączyło się w program *Urodzony żeby czytać* (*Nascuts par Llegir*). Celem programu jest popieranie miłości do książki od najwcześniejszych miesięcy życia dziecka, tworzenie przyjaznych związków między dzieckiem, dorosłym a książką, włączając w to wszystkich, którzy otaczają dziecko: rodzice, pediatrzy, pielęgniarki, bibliotekarze, nauczyciele i inni dorośli; tworzenie dobrego kontaktu między książką i literaturą dziecięcą. Program był realizowany przez trzy lata (2005-2007) i objął wszystkie dzieci urodzone od 2005 r. w miastach, biorących udział w programie pilotażowym.

www.nascutsperllegir.org

Biblioteki w Barcelonie (Hiszpania) organizują kluby lektury dla nowych rodziców. Chodzi o znalezienie dobrego momentu, żeby nauczyć rodziców, którzy oczekują narodzin dziecka przyjemności czytania i dostarczyć im książek, które mówią o tym, jak być rodzicem. Jednocześnie chodzi o odkrycie przed nimi literatury dla najmłodszych, przypomnienie dziedzictwa zabaw słownych, wyliczanek, tradycyjnych piosenek. Te działania są prowadzone przez trzy biblioteki w Barcelonie.

Usługi na rzecz czytelnictwa najmłodszych (*Servei de lectura a petits lectors*): wiele bibliotek z sieci miejskiej prowincji Barcelona (Katalonia, Hiszpania), ma dział przeznaczony wyłącznie dla najmłodszych. Proponowane są zbiory odpowiednie do wieku, wybrane w celu rozwijania ich zainteresowania lekturą od najwcześniejszych lat. W tych działach dziecku zawsze towarzyszy dorosły, który zajmuje się nim w czasie całej wizyty. Na stronie internetowej prezentowany jest interesujący wybór książek, pozwalający lepiej zrozumieć problemy najmłodszych i pomoc w ich rozwiązywaniu.

www.diba.es/chilias/info/llistaguies.asp

www.diba.es/biblioteques/guia/serveis/llistaseveis.asp?servei=6

W większości szwedzkich bibliotek publicznych istnieje półka z książkami przeznaczonymi dla dzieci niepełnosprawnych. Jest nazywana – *półka jabłuszko*, ponieważ jest oznaczona obrazkiem jabłka. Można na niej znaleźć książki z piktogramami, wideo z językiem migowym dla dzieci niesłyszących, książki dotykowe dla dzieci niewidomych lub niedowidzących. Obrazkowe książki dotykowe są produkowane przez Szwedzką Bibliotekę Książek Mówionych i Braille’a (TPB). Kilka bibliotek wykorzystuje także *półkę jabłuszko* do zaprezentowania na niej zabawek edukacyjnych dla najmłodszych. Szwedzka Narodowa Rada do spraw Kultury opublikowała wytyczne dla bibliotek, które chcą rozwijać własne *półki jabłuszka*.

Od września 2004 r. biblioteka Norrebro, jedna z bibliotek publicznych Kopenhagi (Dania) prowadzi projekt stymulacji językowej adresowany do dzieci i ich rodziców z dzielnic wielokulturowych miasta. Dzięki kontaktom osobistym i czterem wizytom w rodzinach między narodzinami dziecka a jego pójściem do szkoły, biblioteka promuje wspólnotę kulturową jako jeden z najlepszych środków rozwoju języka. Pierwszym z rezultatów projektu jest znaczący wzrost rodzin uczęszczających do biblioteki. To otwiera drogę do pracy większemu zespołowi ludzi, którzy mogą pracować nad rozwojem idei i nowymi metodami działania. W pierwszym roku projekt był finansowany z pomocą Library Board Development Fund. Niestety, projekt *Biblioteksstyrelsen* został włączony do zwykłych działań biblioteki i jest finansowany z jej własnego budżetu z pomocą Ministerstwa Integracji.

Boekenpret to program promocji czytelnictwa i rozwijania umiejętności językowych podjęty przez **biblioteki publiczne w Holandii**. Obejmuje rodziny holenderskie lub imigrantów (słabo wykształcone), w których są dzieci między 0 a 6 lat. Współpraca lokalna obejmuje dziecięce przychodnie zdrowia, żłobki i ogródki dziecięce, przedszkola, szkoły podstawowe i biblioteki publiczne. Pracownicy tych instytucji są przeszkoleni przez bibliotekarzy w zakresie specjalnej metody nauki języka (Taallijn VVE). Zajęcia wykorzystujące specjalnie przygotowane materiały proponowane są dla wszystkich kategorii wiekowych (0-2 lata, 2-4 lata, 4-6 lat), w tych instytucjach lub w domach. Kolekcje książek obrazkowych są pozostawione w żłobkach i przedszkolach. Także rodzice mogą nauczyć się systematycznego wypożyczania książek. Rodzice powoli są uczeni, jak czytać dzieciom na głos, jak korzystać z książek z obrazkami, uczą się wyliczanek, zabaw przy użyciu dłoni itp. Te warsztaty (spotkania przy kawie) są organizowane przez bibliotekę i co miesiąc rodzice otrzymują nowe materiały, np. niewielkie książki, pacynki, projekty.

www.boekenpret.nl

Program *Książka dla dziecka* jest prowadzony przez wszystkie **biblioteki publiczne w Quebecu (Kanada)**. Jego celem jest zachęcenie wszystkich rodziców nowo narodzonych dzieci do zapisania ich malucha do biblioteki. W chwili zapisu otrzymują oni w prezencie torbę zawierającą książkę dla dziecka, porady jak czytać najmłodszym dzieciom i czasopismo przeznaczone dla młodych rodziców. Ten program odniósł ogromny sukces i pozwolił młodym rodzinom przyjść do biblioteki i poznać jej ofertę.

Rozwijany przez **Communication-Jeunesse** w **Quebecu (Kanada)**, program *Toup'tilitou* pobudza do czytania i pisania dzieci w wieku 0-5 lat. Celem programu jest: zachęta do zabawy i poszukiwań; zachęcenie do manipulowania książkami od chwili urodzin; stworzenie dobrej relacji między dzieckiem, a książką poprzez zabawę i stworzenie miejsca sprzyjającego lekturze. *Toup'tilitou* oferuje warsztaty na temat literatury dziecięcej i sztuki przedstawiania książek, omówienia książek nagrodzonych oraz zajęcia i godziny bajek w bibliotekach, na targach książek i podczas innych wydażeń literackich.

Biblioteka publiczna w Hamilton (Ontario, Kanada) oferuje młodym rodzinom miejsce spotkań i liczne materiały. Biblioteczna przestrzeń do zabawy jest wyposażona w zabawki, które rozwijają wczesne czytelnictwo, sprawność motoryczną i poznawczą. Każda filia biblioteki ma dla rodziców zbiór książek z pedagogiki na temat rozwoju małego dziecka. W bibliotecznym programie zajęć przewidziano godzinę bajek dla najmłodszych od urodzenia. Inicjatywa – *każde dziecko gotowe do czytania @ w bibliotece*, rozwijana przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Amerykańskich, jest włączona w program godziny baśni. Aby być blisko różnych gmin w Hamilton, biblioteka prezentuje wyliczanki, historyjki, piosenki grupom matek z dziećmi. Wszystkie nowe mamy są odwiedzane w szpitalu przez pielęgniarkę środowiskową. Z tej okazji kobiety otrzymują torbę z książkami *Czytaj dziecku*, informacje o rozwoju i zdrowiu dziecka oraz specjalne zaproszenie do lokalnej biblioteki, gdzie mogą otrzymać bezpłatnie książkę po zapisaniu noworodka do biblioteki.

www.myhamilton.ca/myhamilton/LibraryServices/

Bookstart (Wielka Brytania) to pierwszy na świecie narodowy program oferujący książki dla najmłodszych, finansowany przez narodową organizację charytatywną Booktrust. *Bookstart* rozpoczęto w Wielkiej Brytanii w 1992 r. z 300 dziećmi. W 2001 r. objął on ponad milion najmłodszych „Bookstart” (raport 2003). Program polega na współpracy bibliotek publicznych, kuratoriów oświaty i przychodni zdrowia, które rozdają bezpłatną torbę z książkami dla każdego dziecka oraz materiałami informacyjnymi dla rodziców i opiekunów, a obejmuje przede wszystkim osoby izolowane społecznie. *Paczka Bookstart* jest zazwyczaj wręczana rodzinom podczas kontroli zdrowia u dziecka między 7 a 9 miesiącem. *Paczka* zawiera torbę, w której znajdują się dwa przewodniki dla rodziców, książka z wyliczankami, rady dotyczące wspólnego czytania, listę dobrych książek dla malucha, informacje o bibliotekach razem z zaproszeniem do zapisania się do placówki i udziału w zajęciach takich, jak np. godzina bajek...

W Anglii od 2006 r. dostępne są także dwie następne paczki: *Bookstart Plus* dla dzieci 18-miesięcznych i *Mój kufer ze skarbami Bookstart* dla dzieci trzyletnich.

www.bookstart.co.uk

W publicznym centrum zdrowia w Junrang, w **Seulu, Korea Południowa**, w kwietniu 2003 r. rozpoczęto modelowy projekt obejmujący 930 dzieci: *Kampania Bookstart*. *Kampania Bookstart* rozpoczęta została w 1992 r. w Wielkiej Brytanii, następnie rozpowszechniona w ponad 10 krajach. W celu zaprezentowania Koreańczykom programu została powołana prywatna organizacja *Koreański Komitet Bookstart*, a pracownicy Brytyjskiego i Japońskiego *Bookstart* zostali zaproszeni do podzielenia się swoimi doświadczeniami i obserwacjami. Od sierpnia 2004 r. wiele organizacji prywatnych

i bibliotek publicznych włączyło się aktywnie w kampanię *Bookstart*. Kampania objęła takie miejsca jak: dzielnice **Seulu Junrang-gu, Jung-gu i Seocho-gu**, miasta **Sunchon, Jechon, Sokcho**, dzielnicę **Yonsu-gu** w **Inczhon** i inne. Kampanię *Bookstart* rozpoczęto w przychodniach zdrowia oferując dzieciom poniżej jednego roku życia książki z obrazkami. Bardzo szybko i aktywnie do programu dołączyły się lokalne biblioteki publiczne.

Projekt warsztatów *Piękne babcine historie* (**Seul, Korea Południowa**) został zainicjowany i poprowadzony przez Seulskie Towarzystwo Biblioteki dla Dzieci i Literatury (SSCLL) wspierane finansowo przez grant na rzecz kobiet w Seulu. Warsztaty rozpoczęto w 2004 r. Babcie uczyły na nich jak opowiadać, czytać na głos, śpiewać, mówić różne krótkie wierszyki i wyliczanki. Swoje umiejętności proponowały jako wolontariuszki w bibliotekach, szkołach, ogródkach dziecięcych, centrach edukacji. Babcie („starzy”) i wnuki („młodzi”) spotykali się wokół bajek, książek z obrazkami, różnych opowieści. Wspólnie się bawili i rozmawiali. Babcie zaprzyjaźniały się z dziećmi także podczas opowiadania bajek w bibliotekach. Wiele bibliotek prosiło „babcie” o współpracę w prowadzeniu różnych zajęć z dziećmi, zwłaszcza przy opowiadaniu bajek.

Z inicjatywy bibliotek **Bærum (Norwegia)** rozpoczęto w 1991 r. *Projekt Centrów Zdrowia*. Jego intencją było dotarcie do rodziców oczekujących dziecka, rodziców małych dzieci, rodziców innych narodowości, młodej i kobiet w ciąży – wszystkich, którzy korzystają z usług przychodni zdrowia w Bærum z informacjami o wpływie książek na dziecko i rozwój języka. W 2002 r. biblioteki i przychodnie zdrowia podjęły decyzję o kontynuowaniu tej akcji w sposób systematyczny. Współpraca

bibliotek i przychodni gwarantuje, że wszyscy, którzy mają dzieci w wieku 9-10 miesięcy otrzymują informację o bibliotece i jej usługach. Odbywa się to przy okazji bilansu zdrowia dzieci. Personel przychodni jest przyzwyczajony do rozdawania materiałów i broszur przygotowanych przez bibliotekę dla rodziców dzieci 9-10-miesięcznych oraz podczas bilansu 2 i 4 latków. Wyjaśnia, co biblioteka ma rodzicom do zaoferowania i przypomina o ważności czytania dzieciom.

Istnieje wiele różnych **bibliobusów dla dzieci** na świecie, które oferują swoje usługi. Trzy z nich są szczególnie warte uwagi:

- **Soria Moria w Norwegii** to bardzo kolorowa ciężarówka wyposażona w marionetki, duchy i krzesło dla bazarza odwiedza szkoły, domy kultury itp. Projekt otrzymał nagrodę IFLA w 2005 r. Pełen temperamentu bibliotekarz, który go obsługuje opowiada historie o duchach sam będąc przebrany za ducha, tańczy taniec brzucha albo proponuje przedstawienia kukiełkowe. To bardzo wyjątkowa usługa „poza murami”.

- **Netti Nysse z Tampere (Finlandia)** to nowoczesny bibliobus składający się z dwóch samochodów. Obsługuje wszystkich, ale ze specjalnym ukierunkowaniem na dzieci i nowe technologie. Oryginalnym pojazdem jest „bendi-bus” z tylną częścią przeznaczoną dla dzieci.

- **Biblioteka publiczna w Birmingham (Wielka Brytania)** ma bardzo popularny bibliobus przeznaczony dla dzieci. Mimo 15 lat eksploatacji w trudnych dzielnicach miasta jest on w bardzo dobrym stanie. Tak jak w przykładzie norweskim, jeden z bibliotekarzy ma dość żywiołowy temperament i bardzo dobry kontakt z czytelnikami. Bibliobus obsługuje szkoły, domy kultury, centra społeczne i specjalne wydarzenia w gminie. Ten biblio-

bus dwukrotnie wygrywał nagrody na spotkaniach bibliobusów Wielkiej Brytanii.

Kilku wydawców **afrykańskich** włożyło wiele wysiłku w pokonywanie braków materiałów odpowiednich do lektury dla niemowląt i małych dzieci w bibliotekach publicznych. Na przykład Nowe Wydawnictwo z **Wybrzeża Kości Słoniowej** i wydawnictwo Ruisseaux d’Afrique z **Beninu** wydali wiele tytułów książek dla najmłodszych. Najoryginalniejszą ideą jest jednak *pagnes-livres*. Są to książki z materiału tworzone i drukowane w **Mali**, można je znaleźć w **malijskich bibliotekach publicznych**. Mogą być „czytane” i dotykane przez maluchy. Po książce zawierającej w porządku alfabetycznym imiona występujące w Mali (chodzi o rodzaj abecadlnika) i książce ilustrującej słowa w języku Bamanan (wydanej przez CEBA), stowarzyszenie Malira niedawno wydało trzecią książkę z materiału „1, 2, 3”. Jest to książka do nauki liczenia, pokazująca warzywa i ich nazwy w czterech językach malijskich. Książka była także sprzedawana we Francji, a dochód ze sprzedaży zasilił konto dwóch malijskich bibliotek miejskich w regionie Timbaktu.

www.malira.org

Biblioteka Publiczna Urayasu na przedmieściu **Tokio, Japonia** proponuje program *Bawmy się w wyliczanki razem z dziećmi* dla najmłodszych w wieku 6-14 miesięcy, nieco starszych ponad 15 miesięcy i ich rodziców. Raz w miesiącu zaprasza na spotkania takie jak głośne czytanie książek z obrazkami i wyliczanek. Bibliotekarze z takim samym programem odwiedzają centra opieki dziennej i żłobki miejskie. Program *Bookstart* jest proponowany raz w miesiącu pięciomiesięcznym dzieciom i ich rodzicom w miejscach dla nich odpowiednich. Odbywa się we współpracy z miastem Urayasu. Biblio-

teka publiczna w Urayasu, która prowadzi wysoko oceniane usługi dla dzieci proponuje także inny program nazywany *Książki obrazkowe dla rodziców i dzieci*.

W Japonii istnieje 1840 gmin, zaś program *Bookstart* prowadzony jest w 597. W wielu gminach bibliotekarze odwiedzają przychodnie zdrowia, żeby podczas kontroli zdrowia u dziecka dać w prezencie książki z obrazkami. Natomiast w Urayasu to zadanie wypełnia biblioteka publiczna. Zazwyczaj te wszystkie działania biblioteki podejmują we współpracy z grupami wolontariuszy, natomiast w Urayasu zajmują się tym wyłącznie bibliotekarze.

Centralna Biblioteka Prefektury Osaka to druga po Tokio największa prefektura Japonii. Prowadzi program nazywany *Kołyska z bajkami* dla wcześniej zapisanych około 15 rodzin z dziećmi w wieku 5-12 miesięcy i 12-27 miesięcy. Spotkania odbywają się dwa razy w miesiącu przez trzy miesiące i obejmują gry, zabawy, wyliczanki, głośne czytanie. Inny program nazywany *Dandelion (dmuchawiec) – miejsce zabaw rodziców i dzieci* odbywa się dwa razy w miesiącu dla dzieci do 2 lat i ich rodziców i oferuje im zajęcia z książkami obrazkowymi, zabawy paluszkowe, wyliczanki, zabawy w rymowanie. Tu też potrzebne jest wcześniejsze zgłoszenie. Odpowiednio przeszkoleni wolontariusze rekrutujący się z personelu opiekuńczego we współpracy z bibliotekarzami uczą rodziców, jak porozumiewać się z dziećmi wykorzystując książki, wyliczanki, wierszyki. W Japonii usługi biblioteczne dla niemowląt i małych dzieci zostały zapoczątkowane w latach osiemdziesiątych XX w. w *healthcare libraries*, a obecnie przeżywają rozwój związany z wprowadzeniem w 2000 r. programu *Bookstart*, Narodowym Rokiem Czytelnictwa Dzieci i uchwaleniem w 2001 r. *Prawa Promocji Czytelnictwa Dzieci*.

Bebeteca to **kubańskie** określenie działań bibliotek publicznych, które od dziesięciu lat rozwijają nowe przestrzenie i usługi dla dzieci i ich rodzin. Najważniejsze, aby rodzice uwierzyli, że w każdym małym dziecku tkwi określony potencjał kreatywności. Prezentując aktywizujące zajęcia bibliotekarze pomagają rodzicom zrozumieć, jak ważna jest ekspresja artystyczna w rozwoju dziecka i jak użyteczne są zajęcia twórcze, takie jak np.: godzina bajek, gry, zabawy w udawanie i używanie materiałów plastycznych. Bibliotekarze pokazują rodzicom, jak wybierać dobre książki, jak głośno czytać, aby pomóc dzieciom zostać czytelnikami.

Źródło: Bebeteca programa nacional lectura Cuba

Maluchy kochają książki to program prowadzony przez bibliotekę publiczną w Würzburgu (Niemcy). Raz w tygodniu matki ze swoimi dziećmi przychodzą do biblioteki, aby wziąć udział w zajęciach. Bibliotekarze proponują bajki, zabawy i piosenki dla dzieci poniżej 3 lat.

www.stadtbuecherei-wuerzburg.de

Bibliotekarze dziecięcy z Paryża (Francja) razem z artystą Alix Romero stworzyli *L'arbre à histoires* (drzewo opowieści). Jest to drewniana makieta, wysoka na 1,5 m. Dołączono do niej 10 plastikowych pudełek w kształcie domków. Każde pudełko zawiera dekorację, bohaterów i przedmioty odpowiadające jednej bajce dla najmłodszych dzieci. Figurki bohaterów i przedmioty można wyjmować z pudełka i nimi manipulować. Wśród autorów prezentowanych bajek można znaleźć: Helen Oxenbury, John Burningham, Mary Wabbes, Michel Gay, *Złotowłosa i trzy niedźwiedzie* itp. Najpierw bibliotekarz czyta bajkę dzieciom w wieku 1-3 lat i ich rodzicom, cały czas pokazując ilustracje i fi-

gurki. Dzieci są zafascynowane widząc ilustracje, które ożyły. Po wysłuchaniu bajki każde dziecko może manipulować książką (otrzymuje do ręki egzemplarz), różnymi figurkami i przedmiotami. Zazwyczaj na koniec spotkania to książka jest tym przedmiotem, który przyciąga całą ich uwagę. To dobre wprowadzenie w świat książek i bajek dla tych dzieci i dorosłych, którzy nie są do tego przyzwyczajeni.

Funkcjonujący od 2007 r. program *Dziecięca Biblioteka 2.0* to nowa inicjatywa **biblioteki duńskiej w Flensburgu (Niemcy)**. Została zainspirowana dyskusjami na posiedzeniu Stałego Komitetu Sekcji Bibliotek dla dzieci IFLA. Dwugodzinne spotkania odbywają się w każdą środę. W Niemczech, gdzie powstała ta biblioteka, matki pozostają w domu do 3 lat, aby opiekować się dziećmi. Istnieje bardzo duże zapotrzebowanie na miejsca, w których mogłyby się one spotykać, dzielić doświadczeniami i wymieniać informacje. Wyposażenie jest takie same jak podczas innych bibliotecznych zajęć, z wyjątkiem dodanego wózka pełnego zabawek dla maluchów i przeznaczonego dla nich grubego dywanu. Przewidziana jest kawa dla dorosłych i sok owocowy dla dzieci. Program spotkania zawiera krótką prezentację prostych piosenek, zabaw, płyt z muzyką dla dzieci, albo przedstawienie dobrych edukacyjnych stron WWW, czasopism i nowości książkowych dla dorosłych, a także propozycje rodzinnego spędzenia wolnego czasu. Blog internetowy służy jako miejsce informacji i kontaktów po każdym spotkaniu. Każde spotkanie może być łączone z innymi w celu dłuższej prezentacji, na przykład podczas spotkań rodziców w przedszkolach.

www.babybiblioteket.bolgspot.com

„Polubić czytanie dzięki prezentowi, jakim jest dorosły czytający bajki” – to cel narodowego projektu włoskiego *Nati par Leggere* prowadzonego od 1999 r. przez Stowarzyszenie Kulturalne Pediatrów, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Włoskich i Centrum Zdrowia Dziecka. Celem projektu jest promocja i zachęcanie do wczesnego czytania poprzez czytanie na głos i wspólne czytanie w rodzinie od pierwszego roku życia dziecka. Jest to środek do kształtowania się u dziecka dobrego samopoczucia, zachęta do rozwoju języka i tworzenie więzi między rodzicami a dzieckiem. Pediatrzy z publicznych przychodni zdrowia są przygotowani do dawania, podczas wizyt przewidzianych dla dzieci w wieku od 6 miesięcy do 6 lat, porad rodzicom dotyczących ważności czytania na głos. Jeśli to możliwe, podczas każdej wizyty dziecko otrzymuje nową książkę, a rodzice są zapraszani do odwiedzenia biblioteki. Wiele bibliotek w całym kraju rozwija swoje usługi, zbiory książek i zajęcia przeznaczone dla dzieci i ich rodziców, wspierając te pierwsze doświadczenia lekturowe i edukacyjne poprzez różne zajęcia. Manifest o pierwszej książce wydany w **Brescia** świadczy o ważności głośnego czytania i korzystania z książek przystosowanych do potrzeb dzieci.

www.provincia.brescia.it/biblioteche/bibliografiennpl/primo_libro.pdf

www.natiperleggere.it

Program *Bookstart* w bibliotece publicznej w **Brilon**, Niemcy rozpoczął się w styczniu 2006 r. We współpracy z lokalnym szpitalem i lekarzami pediatrami każda mama otrzymuje w prezencie dwie paczki książek i „Szczoble lektury” w rozwoju dziecka inspirujące, zachęcające i dodające odwagi w celu polubienia czytania. Pierwsza paczka jest wręczana przez pielęgniarkę w szpitalu wkrótce po narodzinach dziecka, druga przez lekarza pediatrę, gdy dziecko ma dwa lata. „Szczoble lektu-

ry” są wykorzystywane przez ponad 150 gmin w Niemczech, promują ideę wczesnego kontaktu z książką. Jest to plastikowa sztywna miarka dla dzieci do 10 lat, zawieszana w miejscach publicznych: w poczekalniach lekarskich, u logopedów, w przedszkolach, szkołach podstawowych i bibliotekach publicznych. Wraz z wiekiem dziecka „Szczeble” są wypełniane podstawowymi informacjami o sposobach, w jakich rodzice mogą wcześniej pomóc swojemu dziecku w nauce czytania. Uzupełnieniem jest mała książka z propozycjami lektury.

www.leselatte.de
www.buecherbabys.de
www.stadtbibliothek-brilon.de

Publiczne biblioteki amerykańskie oferują rodzicom dział poświęcony lekturom rodzinnym wraz ze zbiorem książek, które mają im pomóc w nowej roli i wyjaśnić etapy rozwoju noworodka. Zbiory dodatkowo zawierają poradniki jak odnaleźć się w nowej sytuacji, jak radzić sobie ze stresem związanym z pojawieniem się małego dziecka w rodzinie. Obecność wygodnych miejsc do siedzenia pozwala na chwilę odpoczynku, przejrzanie czasopism dla rodziców, obejrzenie programu zajęć, znalezienie godzin otwarcia przychodni zdrowia, rozmowę z innymi rodzicami lub opiekunami dzieci w tym samym wieku lub po prostu nakarmienie dziecka piersią lub z butelki. Te przyjazne miejsca pokazują rodzicom i opiekunom zainteresowanie ze strony każdej gminy dobrym samopoczuciem każdego dziecka.

Tłum. na jęz. pol. *Grażyna Lewandowicz-Nosal*

WYTYCZNE DOTYCZĄCE USŁUG W BIBLIOTEKACH DLA DZIECI

Usługi biblioteczne dla dzieci – ważniejsze niż kiedykolwiek dla dzieci i ich rodzin na całym świecie.

Przedmowa

Spółeczeństwo globalne i wymogi ery informacyjnej przekształciły bibliotekarstwo i wykorzystanie technologii w celu uznania i rozwoju rewolucji ekonomicznej, kulturalnej i komunikacyjnej we współczesnym świecie.

Wytyczne, w swojej skrótowej postaci, zostały przygotowane przez członków Stałego Komitetu Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży jako narzędzie dające się zastosować w bibliotekach o różnej wielkości i poziomie ekonomicznym.

Wytyczne te uzupełniają wcześniejsze publikacje IFLA: *IFLA/UNESCO Manifest Bibliotek Publicznych* (The IFLA/UNESCO Public Library Manifesto); *Działalność Bibliotek Publicznych: Wytyczne IFLA/UNESCO* (The Public Library Service: IFLA/UNESCO Guidelines for Development) i *Wytyczne dotyczące Usług bibliotecznych dla Młodzieży* (Guidelines for Library Services for Young Adults).

Wprowadzenie

Usługi biblioteczne dla dzieci nigdy nie były tak ważne jak dzisiaj dla dzieci i ich rodzin na całym świecie. Dostęp do wiedzy i wielokulturowego bogactwa świata, jak również kształcenie ustawiczne oraz umiejętności w zakresie czytania i pisania, stały się priorytetem naszego społeczeństwa. Dobra biblioteka dziecięca zapewnia dzieciom kształcenie ustawiczne i rozwój umiejętności w zakresie czytania i pisania oraz umożliwia im uczestniczenie w życiu społeczności i wnoszenie własnego wkładu do jego rozwoju. Powinna nieustannie reagować na zmiany pojawiające się w środowisku i spełniać potrzeby informacyjne, kulturalne i rekreacyjne wszystkich dzieci. Każde dziecko powinno być zaznajomione z lokalną biblioteką, czuć się w niej dobrze i posiadać umiejętności pozwalające na korzystanie z innych bibliotek.

Cel

Celem wytycznych jest pomóc bibliotekom publicznym w różnych krajach na całym świecie wprowadzić wysokiej jakości usługi dla dzieci.

Adresaci

Adresatami wytycznych są praktykujący bibliotekarze, administratorzy i decydenci biblioteczni, studenci oraz osoby prowadzące programy szkoleniowe z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

CZĘŚĆ PIERWSZA

Misja

„Oferując bogatą gamę materiałów i działań, biblioteki publiczne stwarzają dzieciom możliwość doświadczania radości czytania, zdobywania wiedzy i rozwijania wyobraźni. Dzieci i rodziców trzeba nauczyć, jak robić najlepszy użytek z bibliotek oraz jak kształtować umiejętność posługiwania się mediami drukowanymi i elektronicznymi.

Na bibliotekach publicznych spoczywa szczególna odpowiedzialność wspierania procesu uczenia się czytania oraz promocji książek i innych dokumentów wśród dzieci. Biblioteka musi organizować specjalne imprezy dla dzieci, takie jak opowiadanie bajek czy akcje związane z innymi usługami czy zbiorami. Dzieci należy zachęcać do korzystania z biblioteki od najmłodszych lat – wówczas jest bardziej prawdopodobne, że i w przyszłości pozostaną jej użytkownikami. Trzeba też zadbać o to, aby w krajach wielojęzycznych książki i dokumenty audiowizualne udostępniać dzieciom w ich językach ojczystych”. *Działalność bibliotek publicznych. Standardy międzynarodowe IFLA-UNESCO*, 2001 (wyd. polskie 2002).

CZĘŚĆ DRUGA

Wychodzenie naprzeciw dziecięcym potrzebom

Konwencja o prawach dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych podkreśla prawo każdego dziecka do rozwoju całego jego potencjału, prawo do swobodnego

i nieograniczonego dostępu do informacji, materiałów i programów, dla wszystkich na zasadach równości bez względu na wiek, rasę, płeć, wyznawaną religię, pochodzenie narodowe i kulturowe, język, status społeczny lub osobiste umiejętności i zdolności. Chociaż dorastanie jest działalnością społeczności lokalnej, a nie globalnym działaniem dla dzieci, to mają na nią wpływ problemy globalne.

Grupy docelowe

Grupy docelowe mile widziane w bibliotece dziecięcej, korzystające indywidualnie lub zespołowo, to:

- niemowlęta i maluchy uczące się chodzić,
- przedszkolaki,
- dzieci w wieku do 13 lat,
- grupy o specjalnych potrzebach,
- rodzice i inni członkowie rodziny,
- opiekunowie,
- inne osoby dorosłe pracujące z dziećmi, książkami i innymi dokumentami.

Cele

- Zapewnić każdemu dziecku prawo do:
 - informacji,
 - kształcenia funkcjonalnego, wizualnego, cyfrowego i medialnego,
 - rozwoju kulturalnego,
 - rozwoju czytelniczego,
 - kształcenia ustawicznego,
 - udziału w programach rozwijających jego twórczość, realizowanych w jego wolnym czasie.
- zapewnić dzieciom swobodny dostęp do wszystkich zbiorów tradycyjnych i elektronicznych,
- zapewnić różne formy aktywności dla dzieci, rodziców i opiekunów,
- ułatwić włączenie się rodzin do społeczności,

- wspierać dzieci i opowiadać się za ich wolnością i bezpieczeństwem,
- zachęcać dzieci by stały się ludźmi ufnymi i kompetentnymi,
- dążyć do pokoju na świecie.

Finansowanie

Dzieci są warte tego, by w nie inwestować.

Biblioteki dziecięce potrzebują funduszy na utrzymanie i doskonalenie jakości materiałów i usług oferowanych publiczności.

Standardowy budżet może być uzupełniany z zewnętrznych źródeł finansowych takich jak:

- granty rządowe (na programy specjalne i nowe inicjatywy),
- organizacje kulturalne (na prezentacje muzyczne, taneczne, teatralne, artystyczne, historyczne i etniczne),
- wydawcy (na spotkania autorskie z pisarzami, ilustratorami i innymi osobami),
- sponsoring (lokalny biznes i organizacje wolontariackie dla wspierania specjalnych imprez),
- agencje pozarządowe,
- fundusze okolicznościowe.

Materiały

Biblioteki dziecięce powinny posiadać różnorodne materiały we wszystkich postaciach, odpowiednie do rozwoju dziecka. W tym materiały drukowane (książki, czasopisma, komiksy, broszurki) media elektroniczne (CD, DVD, kasety), zabawki, gry edukacyjne, komputery, oprogramowanie i urządzenia przyłączeniowe.

Kryteria selekcji

Organizując zbiory i usługi bibliotekarze powinni dobierać materiały, które:

- są wysokiej jakości,
- są odpowiednie do wieku odbiorców,
- są aktualne i rzetelne,
- odzwierciedlają różnorodne wartości i opinie,
- odzwierciedlają kulturę lokalnej społeczności,
- wprowadzają do społeczeństwa globalnego.

Przestrzeń

Dzieci w każdym wieku powinny postrzegać bibliotekę jako otwarte, przyjazne, atrakcyjne, stymulujące i nie zagrażające im miejsce do odwiedzania.

Idealnym rozwiązaniem jest, aby na usługi dla dzieci była przeznaczona oddzielna przestrzeń w bibliotece, która musi być łatwo rozpoznawalna (np. specjalne meble, dekoracje, kolory) i oddzielona od innych części biblioteki.

Biblioteki oferują publiczną przestrzeń, w której dzieci mogą się spotykać na miejscu lub w cyber-przestrzeni.

Usługi

Usługi dla dzieci powinny być uznawane za ważne i traktowane na równi z usługami dla dorosłych.

Biblioteki dziecięce powinny zaspokajać potrzeby informacyjne, kulturalne i rekreacyjne społeczności dziecięcej poprzez:

- udostępnianie różnorodnych materiałów,
- oferowanie usług informacyjnych,

- pomaganie dzieciom w wyborze materiałów,
- angażowanie dzieci do dokonywania doboru materiałów i rozwoju usług bibliotecznych,
- oferowanie szkoleń w zakresie umiejętności bibliotecznych i informacyjnych,
- podejmowanie działań motywujących (promocja czytelnictwa),
- oferowanie programów rozwijających kreatywność i organizowanie spotkań poświęconych opowiadaniu (bajek, historyjek, legend, itp.),
- kształcenie rodziców i opiekunów,
- dostarczanie informacji i organizowanie szkoleń dla opiekunów, nauczycieli przedszkoli, szkół i bibliotekarzy,
- współpracę i wspieranie środowiskowych organizacji i instytucji.

Współpraca w sieci środowiskowej

Współpraca sieciowa z innymi organizacjami i instytucjami w społeczności lokalnej jest ważna i korzystna:

- badanie informacyjnych i kulturalnych potrzeb społeczności oraz próba ich zaspokojenia za pośrednictwem zasobów bibliotecznych sprawia, że lokalne instytucje nie konkurują ze sobą, ale współdziałają dla dobra dzieci,
- szkoły są ważnymi partnerami. Biblioteka szkolna wspiera proces wychowawczy, a biblioteka dziecięca zajmuje się samokształceniem i czytaniem dla przyjemności,
- centra opieki zdrowotnej, centra opieki dziennej, przedszkola i inne instytucje opiekuńcze są niezbędnymi i pożądanymi partnerami, zwłaszcza w promowaniu działań czytelniczych dla dzieci, rodziców i profesjonalistów.

Reklama

Przy rosnącej rywalizacji o czas i zainteresowania dziecka najważniejszy jest pozytywny publiczny wizerunek biblioteki dziecięcej.

Czytelnictwo oraz umiejętność czytania i pisanie są niezbędne do komunikowania się i ich wartość musi być stale wzmacniana.

Personel

Efektywne i profesjonalne prowadzenie biblioteki dziecięcej wymaga wyszkolonych i zaangażowanych bibliotekarzy dziecięcych.

Do pożądanych cech należą:

- entuzjazm,
- komunikatywność, umiejętności interpersonalne, pracy zespołowej i rozwiązywania problemów,
- zdolność do współpracy i współdziałania w ramach sieci,
- zdolność do inicjowania, bycia elastycznym i otwartym na zmiany,
- zdolność do analizowania potrzeb użytkowników, planowania, zarządzania oraz oceny usług i programów
- zapał do uczenia się nowych umiejętności i rozwoju zawodowego.

Bibliotekarze dziecięcy potrzebują również wiedzy i rozumienia:

- psychologii i rozwoju dziecka,
- teorii w zakresie rozwoju czytelnictwa i jego promocji,
- możliwości kulturalnych i artystycznych,
- literatury dla dzieci, zarówno w postaci książkowej jak i na innych nośnikach.

Zarządzanie i ocena

Ważne jest aby ci, którzy zarządzają usługami bibliotecznymi dla dzieci uczestniczyli w procesie planowania obejmującego bibliotekę jako całość, co zapewni świadomość i wsparcie dla usług dziecięcych w ogólnych i długoterminowych planach biblioteki.

Rzetelna informacja na temat wykonania pracy jest konieczna do oceny i doskonalenia wydajności:

- należy gromadzić dane statystyczne dotyczące zbiorów, personelu, usług, udostępniania, działań, itp. aby zapewnić informacje potrzebne do planowania, uzasadnienia wykorzystania środków i podejmowania świadomych decyzji kierowniczych,
- trzeba dokonywać pomiaru wykonania zadań przez pracowników zgodnie z wymogami kompetencyjnymi określonymi w standardach.

CZĘŚĆ TRZECIA

Zabiegamy o twój współudział!

- Stały Komitet Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży potrzebuje twojej pomocy.
- Prosimy, dołącz do Sekcji i przyslij przykłady swoich „najlepszych praktyk”, które mogłyby być przedstawione na stronie internetowej IFLA, w części dotyczącej Sekcji.
- Prosimy, przyslij informacje do Przewodniczącego Komitetu lub do Koordynatora ds. Informacji, w celu ich opracowania i dołączenia.

Dalsze informacje

Ta broszura została przygotowana przez Sekcję Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży IFLA i sfinansowana wspólnie z Medvescak Public Library w Zagrzebiu, w Chorwacji (grudzień 2003).

Jeśli jesteś zainteresowany pracą Sekcji zostań członkiem IFLA i zarejestruj się w Sekcji.

IFLA

W sprawie dodatkowych informacji proszę kontaktować się z Sekcją poprzez IFLANET (WWW.ifla.org). Papierowa wersja pełnego tekstu *Wytycznych* może być zamówiona u Koordynatora ds. Informacji.

Niniejsze *Wytyczne* są oparte na wstępnej wersji tekstu przygotowanej przez Grupę Roboczą Sekcji oraz jej współpracowników i traktowane jako materiał roboczy. Zob. WWW.ifla.org/VII/s/scl.htm.

Tłum. na jęz. polski *Elżbieta Barbara Zybert*

IFLA

Sekcja Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży

WYTYCZNE DLA BIBLIOTEK OBSŁUGUJĄCYCH MŁODZIEŻ

Te Wytyczne są znowelizowaną wersją dokumentu opublikowanego w 1996 r. przez Stały Komitet Sekcji Bibliotek Publicznych dla Dzieci i Młodzieży.

Szczególne podziękowania należą się członkom grupy roboczej: Vivianie Quinones (Francja), Ivanowi Chew (Singapur), Ingrid Bon (Holandia) i szczególnie Pat Muller (Richmond, USA) za ich wspólną pracę koordynatorów.

CZĘŚĆ PIERWSZA

Wstęp

Cele Wytycznych

Publikacja IFLA *Wytyczne dla bibliotek publicznych obsługujących młodzież* dostarcza wspólnocie międzynarodowej zarys rozwoju usług dla młodzieży w bibliotekach. Proponuje podstawowe zasady niezbędne w danym kraju do wprowadzenia tych usług za pośrednictwem bibliotek. Zawiera refleksje teoretyczne i praktyczne dotyczące tego, co biblioteka może zrobić, żeby w odpowiedni sposób odpowiedzieć na potrzeby edukacyjne, informacyjne, kulturalne i wynikające z czasu wolnego młodzieży.

Publikacja może być wykorzystywana przez bibliotekarzy, decydentów, studentów szkół bibliotekarskich i nauk o informacji oraz tych wszystkich, którzy są odbiorcami rozwoju usług dla młodzieży.

Odbiorcy

- Pracujący bibliotekarze ze wszystkich typów bibliotek, miejskich, wiejskich, bibliotekarze profesjonaliści, asystenci i wolontariusze.

- Administratorzy i dyrektorzy bibliotek oraz decydenci.
- Nauczyciele i studenci szkół bibliotekarskich i nauk o informacji.

Każda biblioteka obsługuje zróżnicowaną publiczność o zróżnicowanych potrzebach i priorytetach.

Ponieważ specjalne usługi adresowane do młodzieży nie są jeszcze dobrze rozpowszechnione we wszystkich krajach, te *Wytyczne* wychodzą z założenia, że przejście między dzieciństwem a dorosłością jest unikalnym etapem w życiu. Młodzież ma prawo do usług bibliotecznych na tym samym poziomie, tej samej jakości, jak te, które są oferowane dorosłym czytelnikom. Jeśli to możliwe i powinny być rozwijane we współpracy z samą młodzieżą.

Misja i cele

„Biblioteka publiczna jest drogą do wiedzy w wymiarze lokalnym, tworzy warunki do edukacji permanentnej, podejmowania decyzji niezależnych i rozwoju kulturalnego jednostek i grup społecznych” (*Manifest UNESCO/IFLA, Manifest o bibliotekach publicznych 1995*).

Manifest UNESCO uznaje bibliotekę publiczną za ważne źródło edukacji, kultury i informacji.

„Młodzi wymagają specjalnej uwagi, gdyż wielu z nich, na tym etapie życia, dobrowolnie odchodzi od czytania. Wprowadzanie ich w świat książek, których treść odpowiada ich zmieniającym się zainteresowaniom powinna być wspierana przez bibliotekarzy i inne osoby, które znają rozwój psychiczny i emocjonalny nastolatków” (*Karta Czytelnika, Międzynarodowy Komitet Książki i Międzynarodowe Stowarzyszenie Wydawców, 1992*).

Wprowadzając usługi dla młodzieży, misją biblioteki jest pomoc każdej młodej osobie w przejściu etapu między dzieciństwem a dorosłością poprzez odpowiednie źródła informacji, przestrzeń, sprzyjające rozwojowi intelektualnemu, emocjonalnemu i społecznemu młodych.

Cele bibliotecznych usług dla młodzieży

- Biblioteczne usługi dla młodych, wykorzystujące ich unikalne potrzeby to przejście między usługami dla dzieci a usługami dla dorosłych.
- Młodzież potrzebuje i zasługuje na usługi odpowiadające jej potrzebom edukacyjnym, informacyjnym, kulturalnym i czasu wolnego.
- Te usługi powinny promować zdobywanie wiedzy, ciągłą edukację, umiejętność poszukiwania informacji i czytanie dla przyjemności.

Oto dziesięć punktów proponowanych bibliotekom w rozwijaniu usług dla młodzieży:

1. Biblioteka wprowadza przejrzystą politykę dotyczącą respektowania praw młodzieży do bezpłatnego dostępu do zbiorów bibliotecznych i źródeł informacji oraz do możliwości wyboru dokumentów odpowiadających potrzebom młodych bez żadnej cenzury.

2. Inspiracją dla programów bibliotecznych dla młodzieży stają się najlepsze już zrealizowane działania.

3. Środki finansowe są przydzielane odpowiednio do zaplanowanych usług i programów.

4. Personel biblioteki zna problemy rozwoju i potrzeby młodzieży włączając w to młodych o szczególnych potrzebach.

5. Biblioteka proponuje szeroki wybór bieżących dokumentów interesujących młodzież, zachęca do ciągłej edukacji, nauki, motywuje do czytania.

6. Biblioteka proponuje źródła odpowiadające na potrzeby edukacyjne młodych.

7. Biblioteka pomaga młodym przyswoić sobie wiedzę niezbędną do efektywnego dostępu do wszystkich źródeł bibliotecznych i rozwija kompetencje w dziedzinie wyszukiwania informacji i wykorzystywania komputera.

8. Biblioteka popiera rozwój młodzieży oferując jej możliwość uczestniczenia w projektowaniu i prowadzeniu programów i usług dla niej przeznaczonych, popiera wolontariat służący pomocy innym.

9. Biblioteka tworzy atrakcyjną przestrzeń przeznaczoną dla młodzieży, w której znajduje odbicie młodzieżowy styl bycia.

10. Biblioteka współpracuje z innymi instytucjami i organizacjami lokalnymi i ponadlokalnymi, aby pomóc młodym w ich zdrowym i harmonijnym rozwoju.

CZĘŚĆ DRUGA

Definicja grupy docelowej

Grupa docelowa (młodzież) może być definiowana jako zespół jednostek między dzieciństwem a dorosłością. Każda biblioteka powinna sama określić przedział wieku odpowiadający definicji młodzieży, gdyż może to zależeć od kraju i kontekstu kulturowego. Ogólnie, pod uwagę brany jest przedział wieku od 11 do 18 lat. Może być rozszerzony o młodzież mającą ponad 18 lat w zależności od kraju i kontekstu kulturowego.

Do grupy docelowej włączani są wszyscy jej przedstawiciele bez względu na rasę, religię, pochodzenie społeczno-kulturowe, zdolności intelektualne i sprawność fizyczną.

Potrzeby grupy docelowej

Potrzeby kulturalne

Biblioteka publiczna powinna być otwarta dla wszystkich i respektować potrzeby kulturalne każdego. Potrzeby kulturalne wynikają, tak z tradycji kulturalnej (oralnej lub wizualnej), jak i ze zmian społecznych, statusu socjalnego i zróżnicowania kulturowego. Wynikają także z wizji przyszłości, jaką ma każda osoba.

Potrzeby rozwojowe

Usługi dla grupy docelowej powinny być opracowane we współpracy z przedstawicielami grupy. Młodzi powinni aktywnie uczestniczyć w tworzeniu koncepcji, wprowadzaniu i rozwoju zbiorów, usług i programów. Powinni być traktowani z szacunkiem, akceptacją, biblioteka powinna szanować ich wybory nawet, jeśli są zdecydowanie inne od tych, które tradycyjnie proponowano.

Biblioteki, które przy opracowaniu swoich programów i usług biorą pod uwagę badania nad modelem rozwoju młodych, mogą pomóc młodzieży w pełnym sukcesie przejściu między dzieciństwem a dorosłością.

Zbiory

Młodzież jest grupą o bardzo zróżnicowanych zainteresowaniach, poziomie dojrzałości, potrzebach i możliwościach. Żeby odpowiedzieć na te potrzeby, biblioteki powinny oferować bardzo zróżnicowane źródła. Szczególna uwaga powinna być zwrócona na młodzież niepełnosprawną, pochodzącą z mniejszości narodowych lub grup defaworyzowanych społecznie.

W zbiorach powinny się znaleźć dokumenty w językach obcych, odpowiadające zróżnicowaniu kulturalnemu.

Zgoda na udział młodzieży w selekcji i ocenie dokumentów, które są dla niej przeznaczone, może być dobrym sposobem promocji usług i zbiorów oraz zwiększeniu liczby użytkowników.

Oferta powinna być szeroka i zawierać, żeby wymienić tylko przykładowo: komiksy, literaturę popularną jak science-fiction, fantasy, romanse, kryminały i bieżącą muzykę popularną.

Dokumenty drukowane

- książki,
- czasopisma,
- wycinki prasowe, broszury, foldery,
- plakaty, afisze,
- komiksy,
- powieści rysunkowe,
- zbiory w innych językach, także w Braillu i języku migowym,

Dokumenty niedrukowane

- książki audio,
- muzyka,
- multimedia (CD-ROM, CDI),
- programy komputerowe,
- kasety wideo i DVD,
- gry planszowe i komputerowe (elektroniczne),
- dostęp do komputerowych sieci i baz danych.

Te źródła powinny być systematycznie odnawiane biorąc pod uwagę zmiany technologiczne.

Wyposażenie powinno odpowiadać potrzebom młodych w dostępie do dokumentów nie drukowanych (np. konsole do gier).

Usługi

Usługi biblioteki powinny odpowiadać na określone wyżej potrzeby młodzieży. Poniższa lista nie wyczerpuje wszystkich możliwości, ale może służyć jako przewodnik po tego typu usługach, które biblioteka powinna wprowadzić dla tej grupy odbiorców.

Planowane usługi powinny koncentrować się wokół zbiorów fizycznych, numerycznych i różnego typu programów aktywizujących.

Przykłady proponowanych usług

- swobodny i bezpłatny dostęp do Internetu,
- oferta źródeł informacyjnych pomagających w nauce szkolnej i rozwoju osobistym,
- wizyty zapoznające z biblioteką pozwalające użytkownikom poczuć się w niej samodzielnie i bezpiecznie,
- wprowadzenie do czytelnictwa i poszukiwanie informacji z wykorzystaniem źródeł drukowanych i elektronicznych,
- grupowe i indywidualne doradztwo czytelnicze,
- zachęcanie do korzystania ze wszystkich rodzajów dokumentów,
- oferowanie pomocy przy poszukiwaniu informacji i towarzyszących temu dokumentów,
- jeśli to niezbędne, pomoc w dostępie do zbiorów spoza biblioteki (informacja i wypożyczanie międzybiblioteczne),
- promocja usług wśród młodzieży z lokalnego środowiska,
- współpraca z innymi organizacjami lokalnymi,
- oferowanie usług dla grup o szczególnych potrzebach: niepełnosprawnych, nastoletnich rodziców, młodych więźniów lub niedopuszczonych do przyścia do biblioteki z różnych powodów.

Biblioteki, które chcą oferować młodzieży znaczące i efektywne programy muszą poszukiwać jej udziału na wszystkich etapach rozwoju projektu. Pozwolenie młodym na decydowanie, planowanie, wprowadzanie projektów przeznaczonych dla nich samych jest bardzo zalecane jako dobra praktyka wspierająca harmonijny rozwój młodych.

Młodzież powinna być traktowana jako eksperci w sprawach, które ją interesują i są jej bliskie. Proponuje się bibliotekom stworzenie Rady Młodzieży lub Programu Nastoletnich Reprezentantów w celu wykorzystania wiedzy nastolatków obejmującej wszystko, co dotyczy wyposażenia, programów, zajęć, usług. Bibliotekarze powinni także rozpoznać tych młodych, którzy mogą służyć jako źródło informacji o programach bibliotecznych na zewnątrz.

Przykłady proponowanych programów (lista może służyć jako przewodnik po różnych programach, jakie biblioteki mogą wprowadzić, ale zainteresowania i sugestie młodzieży zawsze powinny determinować wybór programów):

- kluby czytelnicze, opowiadanie, promocja książek,
- grupy i kluby dyskusyjne,
- tematyczne spotkania informacyjne (zdrowie, praca, aktualności),
- spotkania z ciekawymi ludźmi (autorzy, sportowcy, osobowości lokalne),
- przedstawienia (teatr, muzyka, sztuka),
- programy współpracy z organizacjami lub grupami lokalnymi,
- własna twórczość młodzieży (teatr, czasopisma, programy telewizyjne, wideo),
- warsztaty twórcze, własna ekspresja,
- debaty wokół książek,
- akcje promocyjne książek.

Personel

Personel, który pracuje z młodzieżą powinien mieć następujące zdolności i umiejętności:

- rozumieć specyficzne potrzeby rozwojowe młodzieży,
- respektować młodych jako jednostki,
- dobrze znać kulturę i zainteresowania młodych,
- umieć podjąć współpracę z innymi organizacjami lokalnymi skoncentrowanymi na potrzebach młodych,

- być podatnym na śledzenie zmieniających się potrzeb i zainteresowań młodych,
- być zdolnym do stania się adwokatem młodych w bibliotece i poza jej murami,
- być zdolnym do współdziałania, współpracy z młodzieżą,
- posiadać dobrą znajomość wszystkich mediów, książek i innych źródeł,
- posiadać miejętność kreatywnego myślenia.

CZĘŚĆ TRZECIA

Współpraca z innymi instytucjami

Jakość bibliotecznych usług dla młodzieży wymaga dobrej współpracy z innymi organizacjami lokalnymi, profesjonalnymi lub wolontariatem. Aktywność młodzieży w zakresie kultury, nauki i życia społecznego powinna być koordynowana w taki sposób, aby instytucje lokalne nie konkurowały ze sobą, ale raczej współdziałały dla dobra samej młodzieży. Wielu bibliotekarzy dysponuje źródłami i wiedzą niezbędną do odegrania roli profesjonalnych koordynatorów.

Współpraca ze środowiskiem szkolnym

Szkoły to najważniejsi partnerzy bibliotek obsługujących młodych. W wielu krajach lub regionach działają tylko biblioteki publiczne, tylko biblioteki szkolne lub niekiedy placówki łączone.

Planowanie współpracy między bibliotekami szkolnymi a bibliotekami publicznymi lepiej pozwala zaspokoić oczekiwania i potrzeby młodych. Formalna umowa między bibliotekami jest polecana żeby rozpocząć współpracę.

Współpraca z instytucjami kultury

Współpraca z instytucjami kultury to dobry sposób na podkreślenie swojej tożsamości w społeczeństwie wielokulturowym, w sposób odpowiadający potrzebom młodych. Biblioteka publiczna współpracując z innymi instytucjami kulturalnymi i młodzieżą może organizować takie przedsięwzięcia jak:

- festiwale literackie, muzyczne i filmowe,
- wystawy,
- karnawały (zabawy),
- sztuki teatralne, włączając sztukę ulicy.

Współpraca z innymi profesjonalistami

Personel biblioteki powinien podejmować wysiłki w celu nawiązania współpracy z innymi organizacjami lokalnymi zajmującymi się młodzieżą. Bibliotekarze powinni mieć regularne kontakty z instytucjami społecznymi, socjalnymi, urzędami pracy, opieką społeczną, prawną i innymi organizacjami pracującymi na rzecz młodych. Pozwala to bibliotece na orientację w nowych tendencjach, problemach lokalnych, zmianach w opiece społecznej i pomaga w stworzeniu kontaktów z młodzieżą, która nie ma zwyczaju uczęszczać do biblioteki. Wspólne rozwiązania powinny być rozwijane i wdrażane w celu polepszenia życia młodzieży.

CZĘŚĆ CZWARTA

Planowanie i ocena

Niezbędne jest dobre zaplanowanie pracy tak, aby biblioteka mogła rozpocząć zbieranie informacji i określić cele działań.

Zbieranie danych jest ważnym etapem planowania i oceny. Dane demograficzne mogą być zbierane ze źródeł rządowych (liczba ludności, poziom wykształcenia, wskaźniki ekonomiczne i społeczne). Zbieranie informacji z różnych źródeł pozwoli na stworzenie obrazu populacji młodych i, znając przyczyny, podjęcie decyzji co do usług i programów.

Idealny program powinien zawierać od 3 do 6 długoterminowych celów. Biblioteki powinny zrobić wysiłek w celu określenia, które z długoterminowych zadań najbardziej odpowiadają potrzebom młodzieży. Po określeniu zadań priorytetowych należy przystąpić do zaprojektowania budżetu.

Cele należy realizować powoli. Biblioteka powinna skoncentrować się na tych, które są możliwe do zrealizowania, zamiast rozpraszać swoje środki na różne działania, które nie przyniosą dobrych, spodziewanych efektów. Na przykład, jedna biblioteka może skoncentrować swoje wysiłki na gromadzeniu zbiorów dla młodzieży i stworzeniu atrakcyjnej przestrzeni dla tego grona użytkowników. Inna wybierze pomoc młodzieży w odrabianiu lekcji i rozwijaniu kompetencji czytelniczych. Podejmowane cele i metody pracy powinny odpowiadać potrzebom młodzieży.

Biblioteka powinna też czynić wysiłki w pozyskaniu tej młodzieży, która nie korzysta z jej zbiorów i usług.

Ocena usług

Sukces programów i usług dla młodzieży może być oceniany dzięki wskaźnikom ilościowym i jakościowym. Podane poniżej wskaźniki mogą być wykorzystane przez biblioteki, które chcą ocenić swoją pracę skierowaną do młodych.

Pięć podstawowych wskaźników:

- liczba wypożyczonych dokumentów dla młodzieży,
- wydatki przeznaczone na zakup zbiorów dla młodzieży,
- liczba zbiorów dla młodzieży,
- wskaźnik rotacji zbiorów (liczba wypożyczeń/liczba dokumentów dostępnych),
- udział w programach i zajęciach.

Wskaźniki dodatkowe:

- procent młodzieży korzystającej z biblioteki,
- odwiedziny w bibliotece,
- procent zapisanych w stosunku do populacji,
- statystyka wypożyczeń do domu i na miejscu,
- liczba udzielonych informacji w stosunku do populacji,
- wskaźnik odpowiednio udzielonych informacji,
- liczba grup odwiedzających bibliotekę,
- liczba akcji „poza murami” podjęta przez bibliotekę,
- nieformalne wskaźniki sukcesu programów lub usług,
- ankiety i kwestionariusze oceniające zmiany i postępy w realizacji oczekiwań, wiedzy, kompetencji, bezpośrednie rozmowy z młodymi dotyczące tego, czy coś się zmieniło dla nich w bibliotece i czy oni zauważyli te zmiany,
- włączanie użytkowników w ocenę pracy,
- wykorzystanie standardów narodowych (jeśli to możliwe).

CZĘŚĆ PIĄTA

Promocja i marketing

Bardzo ważna jest promocja biblioteki wśród młodzieży. Wielu młodych nie wie o ilości i bogactwie zbiorów oferowanych im przez bibliotekę. Akcje promocyjne powinny wykorzystywać różne metody.

Kilka propozycji:

- reklama w miejscach spotkań młodzieży (kawiarnie, kina, popularne sklepy),
- budowanie wiarygodności biblioteki; prośba o pomoc młodzieży w przygotowaniu kampanii i materiałów reklamowych, branie pod uwagę ich sugestii,
- podkreślanie usług dla młodzieży na stronie internetowej adresowanej do młodych,
- sponsorowanie przez bibliotekę imprez interesujących nastolatków,
- proponowanie konkursów i akcji promocyjnych pozwalających młodzieży na pokazanie ich kompetencji i zdolności,
- tworzenie materiałów promocyjnych, które pokazują, że biblioteka zna dobrze kulturę młodzieży i jej główne zainteresowania (sport, wydarzenia, miłość, fantastyka, nowe trendy, muzyka...),
- podejmowanie akcji promocyjnych wspólnie z partnerami lokalnymi, takimi jak szkoły i inne organizacje.

CZĘŚĆ SZÓSTA

Przykłady praktyczne

Następujące przykłady praktyczne pomogą iść dalej w stosowaniu wytycznych. Każda biblioteka może wykorzystać te z proponowanych programów i usług, które są jej najbliższe i najbardziej odpowiednie dla jej użytkowników, środków i zasobów.

● Pomoc w lekcjach

Biblioteki duńskie podpisały porozumienie z Ministerstwem Kultury i Ministerstwem Uchodźców w celu wzmocnienia swojej roli w odpowiedzi na potrzeby młodzieży z grup etnicznych, których język ojczysty nie jest językiem duńskim. Stworzono zbiory i programy pomocy w lekcjach, „kawiarnie lekcyjne” przeznaczone dla

uczniów dwujęzycznych. Nauczycielami w większości są wolontariusze rekrutujący się spośród osób starszych lub studenci pochodzący ze wspólnoty lokalnej. Efektem tych działań jest pogłębienie kompetencji językowych, osiągnięć szkolnych i możliwość spotkania z innymi, podobnymi uczniami.

● Kluby biblioteczne

Biblioteka publiczna w **Aalborg (Dania)** proponuje młodzieży wiele klubów w celu pokazania im pozytywnego wizerunku biblioteki. Każdego dnia ma spotkania inny klub: poniedziałek spotykają się ci, którzy grają w Wii¹, wtorek jest dla fanów mangi, środa poświęcona jest odrabianiu lekcji, w czwartek klub czytelniczy, na którego spotkaniach odbywają się dyskusje o literaturze i poezji. Tworzą się więzy między bibliotekarzami a młodymi, pozwala to na wprowadzenie nowych pomysłów na funkcjonowanie biblioteki.

● Mediateka dla młodzieży

W **Hamburgu (Niemcy)** stworzono bardzo nowoczesną mediatekę i przestrzeń spędzania wolnego czasu. Zbiory zawierają 50% dokumentów drukowanych i 50% innych mediów (CD, DVD, audiobooki, gry społeczne, czasopisma, gry UMD i gry na Xbox, Playstation, NintendoDs i Wii). Podstawowe tematy zbiorów to przygoda, akcja, komiksy, gry, miłość i seks, stres, narkomania i tajemnica. Biblioteka promuje kompetencje czytelnicze i użytkowanie innych mediów proponując aktywne wykorzystanie wszystkich rodzajów mediów. Biblioteka mieści się w zaadaptowanym budynku starej fabryki śrub, jest tu także restauracja i kino.

¹ Wii to konsola do gier wideo japońskiej firmy Nintendo. Więcej zob. na <http://pl.wikipedia.org>.

● **Znaczenie młodzieży**

W Virofly na przedmieściu Paryża (Francja) kultura i styl życia młodzieży są akceptowane i doceniane. Nowa mediateka dla młodzieży rozbrzmiewa dźwiękami z walkmanów, telefonów komórkowych i MP3, które są tu dozwolone. Młodzi mogą legalnie ściągnąć muzykę na swoje odtwarzacze MP3. Dzięki zaufaniu, jakie ma do młodzieży personel biblioteki oni sami zachowują się poprawnie. Wszystko jest robione po to, aby młodzi czuli, że coś znaczą, np. krótkie filmy realizowane przez młodzież na konkurs z zajęć z filmu animowanego są następnie prezentowane jako tapety na wszystkich stanowiskach multimedialnych w mediatece.

● **Noc w bibliotece**

W Troyers (Francja) młodzież między 15 a 20 rokiem życia zgodziła się na spędzenie nocy w bibliotece w celu przeprowadzenia oryginalnego eksperymentu literackiego. Temat wieczoru to „Książki i kino”. Przez całą noc młodzi oglądali filmy krótkometrażowe, dyskutowali z bibliotekarzami, pisarzami, producentami i scenarzystami, a na koniec zjedli wspólne śniadanie. Ten rodzaj zajęć wyzwala niezależność, bycie twórczym, kreuje pozytywny obraz biblioteki.

● **Usługi dla młodzieży niewidomej i słabowidzącej**

W 2007 r. mediateka Lucien Herr w Saint Jacques de la Lande w Bretanii (Francja) zorganizowała konkurs literacki, w którym mogli uczestniczyć także młodzi niewidomi i słabowidzący. Biblioteka zorganizowała nagranie 10 konkursowych prac. W 2008 r. książki zostały przeczytane przez zawodowych aktorów oraz powielone w wielu egzemplarzach i proponowane młodzieży razem z aparatem do odsłuchania. Można też było używać odtwarzaczy MP3. Zamiast wykluczenia, młodzi niepełno-

sprawni zostali dowartościowani i dano im możliwość uczestnictwa w projekcie.

• Młodzi pomagają młodym

Klubo-kawiarnia *Mól biblioteczny* w Rijeka (Chorwacja) to najstarszy program dla młodzieży w mieście. Najbardziej znany realizowany tam projekt to: „młodzi dla młodych/młodzi dla projektów młodych”. Projekt wystartował w 2001 r. w formie serii zajęć prowadzonych przez młodych użytkowników biblioteki dla innych młodych w tym samym wieku. Członkowie Klubu w wieku 14-19 lat, zainteresowani książką i czytaniem, spotykali się raz w miesiącu. Raz w miesiącu wybierano do czytania jedną książkę, o której następnie dyskutowano. Klub prowadził także w bibliotece tablicę ogłoszeń, na której informowano o spotkaniach i przewidzianych tematach do dyskusji, zbierano także sugestie dotyczące następnych spotkań. Swoje recenzje członkowie klubu publikowali na stronie internetowej biblioteki, czasami można było usłyszeć ich oceny w radiu. Ten Klub to doskonały przykład tego, co można określić jako udział młodych w działaniu.

• Twórczy performans

W Zadar (Chorwacja) stworzono młodzieży możliwość prezentowania talentów dzięki programowi zatytułowanemu *Svastarnica*. Ten miesięczny program bazujący na pomysłe „open mic” zachęcał młodzież do podejmowania działań typu performance przed swoimi rówieśnikami. Program pozwalał nastolatkom zaprezentować swoje talenty w bardzo różnych dziedzinach: śpiewie, tańcu, teatrze, sztuce, modzie, twórczym pisaniu. Nowe pokolenia młodzieży dodały nowe formy: gry, pantomimę, krzyżówki i inne. Ponieważ celem było budowanie zaufania do samego siebie, zaufania w swoje

możliwości i dobra zabawa, bibliotekarze, którzy koordynowali projekt wprowadzali także tematy z literatury młodzieżowej w celu promocji książki i czytania w przyjaznej i odpężającej przestrzeni.

● **Noc gier dla bibliotekarzy**

Chcąc pracować z młodzieżą, ważne jest, aby bibliotekarze znali jej kulturę i sposób życia. Jedna z bibliotek w **Richmond (Wirginia, USA)** niedawno zorganizowała dla pracowników noc gier młodzieżowych. Bibliotekarze po zakończeniu pracy w piątek wieczorem pozostali w bibliotece dzieląc się pizzą i grając w gry popularne wśród młodzieży, jak np. „Guitar Hero”, „Dance Dance Revolution”². Bibliotekarze dobrze się bawili próbując stworzyć postać (avatar) dla Wii. To pozwoliło pracownikom na nowe spojrzenie na ten aspekt kultury młodzieżowej i stworzenie nowych więzi z młodymi ze środowiska lokalnego.

● **Tydzień „Młodzi techno”**

Biblioteka La Puente w **Los Angeles (USA)** prowadzi online zajęcia dla młodzieży podczas tygodnia „Młodzi techno”. To narodowe wydarzenie w USA ma na celu zwrócenie uwagi na rolę, jaką nowe technologie spełniają w życiu nastolatków. W swoim programie biblioteka La Puente wykorzystuje popularną grę internetową scavenger hunt używaną do nauki wyszukiwania informacji w Internecie i korzystania ze źródeł i informacji dostępnych w sieci. Uczniowie odpowiadają na listę pytań lub rozwiązują różne problemy doskonaląc umiejętność poszukiwania informacji³.

² „Guitar Hero” to popularna seria konsolowych gier muzycznych zaś „Dance Dance Revolution” (w skrócie DDR) to seria gier muzycznych stworzona przez japońską firmę Konami. Więcej informacji zob. <http://pl.wikipedia.org>.

³ Więcej o istocie, historii i zasadach gry scavenger hunt zob. <http://en.wikipedia.org>.

Młodzi uzupełniają także swoją wiedzę o problemach bezpieczeństwa i respektowania życia prywatnego kupując w sieci książki wzbogacające zbiory dla młodzieży. Piątek jest dniem „technologii zabawy”, kiedy młodzi mogą grać w gry komputerowe, takie jak: Wii, „Guitar Hero” i „Dance, Dance Revolution”.

• „Kolega techno”

Królewska Biblioteka w **Forest Hills (Nowy Jork, USA)**, proponuje program „Kolega techno” polegający na spotkaniu młodzieży z osobami starszymi, które chcą pogłębić swoją wiedzę dotyczącą nowych technologii. Jest to jednocześnie czas wspólnej rozmowy o problemach bezpieczeństwa i ochrony życia prywatnego. Program skoncentrowany jest wokół najbardziej rozrywkowych i zabawnych aspektów nowych technologii: podcastów, krótkich filmów wideo, gier wideo. W ciągu tygodnia trwania programu „Kolega techno” wybrani młodzi i starsi spotykają się przy grze Wii i przekąskach. Następnie, przez kolejne dziesięć tygodni mogą kontynuować swoje spotkania na podobnych zajęciach.

Załącznik A

Sposoby samooceny

W celu polepszenia pracy należy wykorzystać ten sposób jej oceny zaznaczając w każdej tabeli miesiąc i rok odpowiadający podjęciu danego działania lub projektu, na przykład, jeżeli w waszej bibliotece podjęto decyzję o wprowadzeniu usług dla młodzieży, proszę wpisać „2009”.

Jeśli chodzi o obsługę młodzieży, każda biblioteka powinna:

1. Dostarczyć młodzieży usługi wysokiej jakości. Te usługi powinny być tak samo ważne i traktowane na równi z tymi dla dorosłych.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

2. Włączyć usługi dla młodzieży do misji i zadań biblioteki.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

3. Ułatwić im zapisanie się i dostęp do usług oferowanych przez palcówkę.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

4. Analizować niezbędność dobrze widocznych oznaczeń w postaci np. piktogramów ułatwiających samodzielne poruszanie się użytkowników po bibliotece

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

5. Wprowadzić specjalnie wydzieloną przestrzeń przeznaczoną na zbiory dla młodzieży także w bibliobusach i w wypożyczanych zestawach książek.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

6. Wybierać i gromadzić zbiory dla tej grupy czytelników, aby rozwijały się ich kompetencje czytelnicze.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

7. Stworzyć przestrzeń przyjazną, wygodną i bezpieczną, zaadaptowaną do potrzeb młodych.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

8. Oferować wystarczającą liczbę różnorodnych źródeł odpowiednich do wieku, takich jak: gry komputerowe, dokumenty drukowane, multimedia, odpowiednio zaadaptowane urządzenia techniczne.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

9. Gromadzić materiały i proponować usługi dostępne dla wszystkich bez względu na ograniczenia poszczególnych osób.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

10. Utrzymywać profesjonalny personel wystarczający do zapewnienia odpowiednich porad i prowadzenia zajęć.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

11. Być odpowiedzialnym za programy ciągłej edukacji i doskonalenia zawodowego.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

12. Rozpoznawać potrzeby czytelnicze i kulturalne użytkowników kupując niezbędne materiały i proponując odpowiednie zajęcia.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

13. Oferować zajęcia i programy odpowiednie do wieku, w różnych dniach i godzinach dostosowując je do czasu pracy użytkowników.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

14. Informować o usługach biblioteki w różnych miejscach społeczności lokalnej, tak aby zwrócić uwagę każdego.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

15. Rozwijać współpracę w środowisku z grupami i stowarzyszeniami lokalnymi w celu zapewnienia jak najlepszego wyposażenia i usług dla młodzieży ze społeczności lokalnej.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

16. Zapraszać wykładowców, prelegentów do podejmowania i pogłębiania różnych tematów takich, jak np. kompetencje rodzicielskie, wykorzystanie Internetu, narkotyki itp.

W którym miejscu jest biblioteka?			
I	I	I	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

17. Reklamować na stronie WWW lub w inny sposób, np. w mediach, zalety biblioteki publicznej jako miejsca przyjaznego i bogatego w różne materiały. Należy pamiętać o różnych językach, jakimi posługują się mieszkańcy wspólnoty lokalnej.

W którym miejscu jest biblioteka?			
I	I	I	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

18. Zachęcać do nieformalnych spotkań i dyskusji, które budują zaufanie do samego siebie i mogą pomóc młodzieży rozwiązać jej problemy.

W którym miejscu jest biblioteka?			
I	I	I	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

19. Mobilizować się do posiadania kompetentnego, odpowiedniego i pochodzącego z różnych kultur danej społeczności lokalnej personelu w celu lepszej obsługi potrzeb wielokulturowych.

W którym miejscu jest biblioteka?			
I	I	I	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

20. Wprowadzić sposoby i kryteria oceny personelu żeby wskazywać na jego kompetencje i zapewniać stałe dokształcanie się w celu zapewnienia jak najlepszych usług dla wszystkich.

W którym miejscu jest biblioteka?			
I	I	I	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

21. Otrzymywać finansowanie niezbędne po to, aby dostęp do biblioteki publicznej był **BEZPŁATNY**.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

22. Być na bieżąco z najlepszymi doświadczeniami światowymi, adaptować i wprowadzać nowe idee do biblioteki w celu polepszenia jej pracy.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....	I.....	I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

Załącznik B

40 kryteriów rozwoju®

Search Institute zdefiniował 40 kryteriów rozwojowych, które pomagają młodzieży stać się osobami zdrowymi, życzliwymi i odpowiedzialnymi. Definicje opracowano na podstawie badań prowadzonych z młodzieżą w wieku od 12 do 18 lat.

Typ kryterium	Nazwa i definicja kryterium	
Kryteria zewnętrzne		
Wsparcie	Wsparcie rodzinne	Życie rodzinne zapewnia wysoki stopień miłości i wsparcia
	Dobra komunikacja wewnątrz rodziny	Młoda osoba i jego rodzic(e) dobrze się rozumieją i młody może prosić ich o radę
	Relacje z innymi dorosłymi	Młoda osoba otrzymuje wsparcie od przynajmniej trzech innych dorosłych osób nie będących rodzicami
	Przyjazne sąsiedztwo	Młoda osoba ma przyjaznych, życzliwych sąsiadów
	Przyjazne środowisko szkolne	Szkoła tworzy przyjazne, wspierające rozwój środowisko

	Zaangażowanie rodziców w pracę szkoły	Rodzic(e) są zaangażowani w pomoc nastolatkowi w osiągnięciu sukcesów w szkole
Możliwości	Środowisko ceni młodzież	Młodzież dostrzega, że dorośli z otoczenia doceniają młodzież
	Pomysłowość, zaradność młodzieży	Młodzież pełni użyteczną rolę w społeczności lokalnej
	Działalność na rzecz innych	Młoda osoba poświęca środowisku lokalnemu przynajmniej godzinę tygodniowo
	Bezpieczeństwo	Młoda osoba czuje się bezpiecznie w domu, szkole, swojej dzielnicy
Granice i możliwości	Granice w rodzinie	Rodzina kieruje się wyraźnymi regułami i zasadami, i kontroluje zachowanie młodych
	Granice w szkole	W szkole obowiązują jasne zasady i reguły
	Granice w sąsiedztwie	Sąsiedzi są odpowiedzialni za zachowanie młodych w najbliższej okolicy
	Dorośli wzorami do naśladowania	Rodzic(e) i inni dorośli są pozytywnymi wzorami do naśladowania
	Pozytywny wpływ rówieśników	Pozytywne zachowania rówieśników są wzorami do naśladowania
	Wysokie oczekiwania	Rodzic(e) i nauczyciele zachęcają młodych do dobrego zachowania
Dobre wykorzystanie czasu	Zajęcia twórcze	Młoda osoba spędza minimum trzy godziny tygodniowo na zajęciach z muzyki, teatru itp. oraz ćwiczeniach
	Programy dla młodzieży	Młoda osoba spędza trzy lub więcej godzin tygodniowo na zajęciach sportowych, w klubach i organizacjach szkolnych i/lub pozaszkolnych

	Wspólnota religijna	Młoda osoba spędza jedną lub więcej godzin tygodniowo na zajęciach w instytucji religijnej
	Czas w domu	Młoda osoba razem z przyjaciółmi może wyjść wieczorem z domu dwa lub trzy razy w tygodniu żeby „nic nie robić”
Kryteria wewnętrzne		
Zaangażowanie w naukę	Osiąganie motywacji	Młoda osoba jest zachęcana do zdobywania osiągnięć szkolnych
	Zaangażowanie w szkole	Młoda osoba angażuje się w naukę
	Praca domowa/lekcje	Młoda osoba poświęca minimum godzinę dziennie na odrabianie lekcji
	Więź ze szkołą	Młoda osoba troszczy się o swoją szkołę
	Czytanie dla przyjemności	Młoda osoba czyta dla przyjemności trzy lub więcej godzin tygodniowo
Pozytywne cechy	Życzliwość	Młoda osoba przykładą wagę do pomocy innym
	Równość i sprawiedliwość społeczna	Młoda osoba jest wrażliwa na sprawę równości społecznej, zmniejszanie głodu i biedy
	Integralność	Młoda osoba ma swoje przekonania i potrafi ich bronić
	Uczciwość	Młoda osoba „mówi prawdę nawet kiedy nie jest to łatwe”
	Odpowiedzialność	Młoda osoba akceptuje i wypełnia swoje obowiązki
	Abstynencja	Młoda osoba wierzy, że ważna jest abstynencja seksualna, powstrzymanie się od picia alkoholu i narkotyków
Cechy społeczne	Planowanie i podejmowanie decyzji	Młoda osoba wie jak planować i dokonywać wyboru

	Cechy międzyludzkie	Młoda osoba cechuje się empatią, wrażliwością i umie zawierać przyjaźnie
	Kompetencje kulturalne	Młoda osoba zna ludzi z różnych kultur, ras i grup etnicznych i czuje się wśród nich dobrze
	Umiejętność sprzeciwu	Młoda osoba potrafi wyrazić sprzeciw w sytuacjach trudnych
	Pokojowe rozwiązanie konfliktów	Młoda osoba szuka pokojowego rozwiązania konfliktów
Tożsamość pozytywna	Siła wewnętrzna	Młoda osoba czuje, że ma kontrolę nad tym co ją spotyka
	Szacunek do samego siebie	Młoda osoba wierzy, że może posiadać wysoki stopień szacunku do samego siebie
	Cel życia	Młoda osoba wierzy, że jej życie ma sens/cel
	Pozytywna wizja przyszłości	Młoda osoba jest optymistą i ma pozytywną wizję swojej przyszłości

Ta lista to tylko przykład prowadzonych obecnie badań. Nie jest to narzędzie do badania kryteriów rozwojowych poszczególnych osób.

Copyright © 1997, 2006 Search Institute. Wszystkie prawa zastrzeżone. Ta część może być tylko powielana w celach edukacyjnych, niekomercyjnych (razem z danymi copyright).

Inne wykorzystanie tylko za zgodą Search Institute, 615 First Avenue N. E., Suite, Minneapolis, MN 55413; 800-888-7828. Zobacz: Search Institute Permissions Guidelines and Request Form. Następujące marki są zarejestrowane: Search Institute® Developmental Assets® i Healthy Communities Healthy Youth®.

Tłum. na jęz. polski *Grażyna Lewandowicz-Nosal*

DEKLARACJA

Internet i Biblioteki dla dzieci¹

Członkowie Stałych Komitetów Sekcji IFLA Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży oraz Czytelnictwa zebrani w Durbanie na dorocznym Światowym Kongresie IFLA w 2007 r. przyjęli następującą Deklarację:

- Deklaracja ta jest opracowana na podstawie *IFLA/UNESCO Internet Manifesto Guidelines*².
- Zgodnie z Prawami dziecka (art. 13 i 17), zawartymi w Konwencji ONZ o prawach dziecka z 1989 r.³ dzieci mają mieć zagwarantowaną swobodę w wyszukiwaniu, otrzymywaniu i przekazywaniu informacji i różnego rodzaju idei, bez względu na granice, zarówno w formie ustnej, pisemnej, drukowanej, artystycznej czy też poprzez inne media wybrane przez dziecko.
- Dziecko ma dostęp do informacji i materiałów pochodzących z różnych źródeł kulturowych, narodowych i międzynarodowych, zwłaszcza tych, które ukierunkowane są na wspieranie jego spo-

¹ *Policy statement: Internet and Children's Library Services* (2007). [online]. International Federation of Library Associations and Institutions. [dostęp: 15.06.2009]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.ifla.org/en/publication/internet-and-children-s-library-services>>.

² Przygotowane przez IFLA/FAIFE we wrześniu 2006 r. Zob.: *IFLA/UNESCO Internet Manifesto Guidelines* (2006). [online]. International Federation of Library Associations and Institutions. [dostęp: 15.06.2009]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.ifla.org/faife/policy/iflastat/Internet-ManifestoGuidelines.pdf>>.

³ Konwencja o prawach dziecka (UN Convention on the Right of the Child) została uchwalona przez Organizację Narodów Zjednoczonych 20 listopada 1989 r., weszła w życie 2 września 1990 r.. Konwencja ta, ratyfikowana przez 192 państwa, w Polsce obowiązuje od 7 lipca 1991 r.

łecznego, duchowego i moralnego samopoczucia oraz zdrowia fizycznego i umysłowego.

- Dlatego biblioteki nie mogą dokonywać filtracji Internetu.
- Biblioteki powinny mieć klarowną politykę odnośnie wykorzystania Internetu przez dzieci i młodzież i ta polityka powinna być wyjaśniona rodzicom i opiekunom w momencie pierwszego kontaktu dzieci z biblioteką.
- Chociaż biblioteki nie stosują filtracji, to ich polityka powinna określać, że pewne sprawy są w bibliotece niedozwolone np. niezezwalanie użytkownikom (dzieciom lub dorosłym) na wykorzystywanie Internetu w celu pornograficznym, przemocy, dyskryminacji itp., zgodnie z ustawodawstwem danego kraju.
- Biblioteka powinna propagować odpowiednie wytyczne chroniące dziecko przed informacjami i materiałami szkodliwymi dla jego samopoczucia, zgodnie z jego wiekiem.
- Internet oferuje bibliotekom możliwość stania się pośrednikiem w relacjach z dziećmi. Biblioteki dla dzieci powinny wykorzystać tę sposobność.
- Edukacja medialna np. uczenie się jak korzystać z Internetu i jak interpretować informację dla dzieci, ich rodziców i opiekunów pozyskaną poprzez Internet, jest jednym z głównych celów biblioteki i odpowiedzialnością bibliotekarzy.
- Biblioteka powinna oferować dzieciom swobodny dostęp do Internetu i korzystania z niego (podobnie jak w przypadku tradycyjnych źródeł informacji jak encyklopedie, słowniki, itp.). Sprzęt i oprogramowanie muszą być dostępne dla wszystkich dzieci, niezależnie od ich niepełności.
- Każdy bibliotekarz dziecięcy powinien być kompetentny w zakresie technologii elektronicznych jak również literatury dziecięcej.

Tłum. na jęz. polski *Elżbieta Barbara Zybert*

